

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Архітектурний факультет
Образотворчого мистецтва і архітектурної графіки
(назва кафедри)

**АТЕСТАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР**

на тему:

Особливості синтезу мистецтва і архітектури в історичному середовищі на прикладі
Волинської області

(прізвище, ім'я та по батькові студента повністю)

Київ 2023 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Архітектурний факультет
Образотворчого мистецтва і архітектурної графіки
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

В.о. завідувачки кафедри

Олена САФРОНОВА

„_____” _____ 2023 року

**АТЕСТАЦІЙНА РОБОТА
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР**

Особливості синтезу мистецтва і архітектури в історичному середовищі на прикладі
Волинської області
(назва)

Виконав здобувач(ка) групи _____

_____ (прізвище, ім'я та по батькові повністю)

Спеціальність: 023 – Образотворче мистецтво,
декоративне мистецтво, реставрація

ОПП: Художньо-декоративне оздоблення
інтер'єру

Керівник: _____
(прізвище, ініціали,)

_____ науковий ступінь, вчене звання

Рецензент: _____
(прізвище, ініціали,)

_____ науковий ступінь, вчене звання

Київ 2023 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: **Архітектурний**

Кафедра: **образотворчого мистецтва і архітектурної графіки**

Освітній рівень: другий (магістерський) рівень

Галузь знань: 02 – Культура і мистецтво

Спеціальність: 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

ОПП: Художньо-декоративне оздоблення інтер'єру

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан архітектурного факультету

_____ Олександр КАЩЕНКО
„_____” _____ 2023 року

**З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ АТЕСТАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТР**

(прізвище, ім'я та по батькові здобувача)

1. Тема роботи

Особливості синтезу мистецтва і архітектури в історичному середовищі на прикладі Волинської області

затверджена наказом ректора КНУБА № 2695/2 від 13.11.2023 року

2. Керівник роботи

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання студентом роботи до захисту _____

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Термінологічний словник. Вступ. Актуальність дослідження. Мета дослідження. Завдання дослідження. Об'єкт та предмет дослідження. Методи дослідження. Передбачена наукова новизна. Передбачена практична новизна одержаних результатів. Структура та обсяг роботи.

Розділ 1. Історія мистецтва та архітектури Волинської області

1.1 Особливості мистецтва і архітектури України

1.2 Історія мистецтв та архітектури Волинської області

1.3 Найвидатніші пам'ятки мистецтва та архітектури Волинської області

Висновки до розділу 1

(Зміст розділу може уточнюватися консультантом розділу)

Розділ 2. Методика дослідження та аналіз історичного середовища Волинської області

2.1 Фактори і умови що впливають на формування мистецтва і архітектури Волинської області

2.2 Особливості проектування житла в Волинській області

2.3 Принципи проектування житла в історичному середовищі

Висновки до розділу 2

(Зміст розділу може уточнюватися консультантом розділу)

Розділ 3. Засоби і прийоми художньо-декоративного оздоблення інтер'єру в історичному середовищі Волинської області

3.1 Вихідні дані та завдання на проектування

3.2 Концепція художньо-декоративного оздоблення інтер'єру

3.3 Функціональне-технологічне і об'ємно-просторове рішення інтер'єру. Стилiстика, меблі, декор, оздоблювальні матеріали та освітлення інтер'єру приміщення

Висновки до розділу 3

(Зміст розділу може уточнюватися консультантом розділу)

Розділ 4. Художня робота

4.1 Аналіз досвіду створення художньої роботи в матеріалі

4.2 Концепція художньої роботи

4.3 Засоби, прийоми, композиційне рішення художньої роботи в матеріалі

Висновки до розділу 4

5. Графічний матеріал за розділами

Наповнення даного розділу визначає керівник роботи.

6. Календарний план виконання роботи:

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Розділ 1. Історія мистецтва та архітектури Волинської області	04.10.2023
Розділ 2. Методика дослідження та аналіз історичного середовища Волинської області	25.10.2023
Розділ 3. Засоби і прийоми художньо-декоративного оздоблення інтер'єру в історичному середовищі Волинської області	15.11.2023
Розділ 4. Художня робота	06.12.2023
Остаточне оформлення роботи	
Перевірка роботи на плагіат	15.12.2023
Попередній захист роботи на кафедрі	18.12.2023
Направлення роботи на рецензування	18.12.2023

7. Консультанти розділів атестаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірів	
		дата	підпис
Розділ 1.			
Розділ 2.			
Розділ 3.			
Розділ 4.			

8. Дата видачі завдання 01.09.2023 року

В.о. зав. кафедри

_____
(підпис)_____
(прізвище та ініціали)

Керівник

_____
(підпис)_____
(прізвище та ініціали)

Здобувач

_____
(підпис)_____
(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	7
Вступ	9
РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ ТА АРХІТЕКТУРИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	13
1.1. Особливості мистецтва та архітектури України	13
1.2. Історія мистецтв та архітектури Волинської області	16
1.3. Найвидатніші пам'ятки мистецтва та архітектури Волинської області	25
Висновки до 1 розділу	37
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	39
2.1. Фактори і умови що впливають на формування мистецтва і архітектури в Волинській області	39
2.2. Особливості проектування житла в Волинській області	41
2.3. Принципи проектування житла в історичному середовищі	52
Висновки до розділу 2	58
РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ І ПРИЙОМИ ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНОГО ОЗДОБЛЕННЯ ІНТЕР'ЄРУ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ	59
3.1. Вихідні дані та завдання на проектування	59
3.2. Концепція художньо-декоративного оздоблення інтер'єру	61
3.3. Функціонально-технологічне і об'ємно-просторове рішення інтер'єру. Стилістика, меблі, декор, оздоблювальні матеріали та освітлення інтер'єру приміщення.	63
Висновки до розділу 3	67
РОЗДІЛ 4. ХУДОЖНЯ РОБОТА	69
4.1. Аналіз досвіду створення художньої роботи в матеріалі	69
4.2. Концепція художньої роботи	72
4.3. Засоби, прийом, композиційне рішення художньої роботи в матеріалі . ..	74
Висновки до розділу 4	76
ВИСНОВКИ	78
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:	83

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Синтез мистецтв – це органічна єдність, взаємозв'язок різних видів мистецтва в межах цілісного художнього твору чи ансамблю із відносно самостійних творів.

Історичне середовище – історико-культурний спадок, відображений у сукупності художніх, архітектурних просторів та форм, що становлять для суспільства історичну та культурну цінність. Поняття включає не тільки рукотворні архітектурні композиції, але й історичні ландшафти, природні пам'ятки тощо.

Національна ідентичність – це персональна ідентичність або відчуття належності до певної держави чи нації.

Культурна спадщина – це сукупність успадкованих від попередніх поколінь матеріальних і духовних надбань, пам'яток, історико-культурних об'єктів і територій (ландшафтів), що зберегли автентичність і етнокультурну самобутність, відбивають внесок держави та її народів у розвиток світової цивілізації.

Автентичність – доказ походження, вірогідність. Автентичний — цілком вірогідний, заснований на першоджерелах

Етнокультура – культура, першоджерелом якої є колективна творчість даної спільноти, що включає спосіб життя, світогляд, мову, народне мистецтво.

Фортеця – укріплений пункт з міцними капітальними спорудами, постійним гарнізоном, озброєнням та різними запасами, призначеними для тривалої кругової оборони.

Санктуарій – приміщення у католицькому храмі, призначене для зберігання та демонстрації предметів літургії.

Пресвітер – голова релігійної громади християн, здебільшого пресвітерами називають священнослужителів протестантських церков. У православній і католицькій церквах — священник (ієрей). У кальвіністів Англії, Нідерландів; у пресвітеріанській деномінації протестантів та в більшості протестантських деномінацій — виборний керівник релігійної громади, частіше називається як «пастор».

Нава, або неф – поздовжня або поперечна частина простору монументальної споруди, що розташована між рядами колон, стовпів, арок або між зовнішньою стіною та поздовжньою колонадою або аркадою.

Базиліка – прямокутна у плані споруда, розділена всередині рядами колон або стовпів на 3–5 частин — нав Середня нава, найвища, освітлюється крізь вікна над дахами бічних нав і зазвичай закінчується півкруглим виступом — апсидою.

Апсида – виступ будівлі, здебільшого півкруглий у плані (зовні іноді багатокутний або квадратний), перекритий півкуполом або замкнутим напівсклепінням.

Аркада – ряд однакових формою та розміром арок, що спираються на колони або пілони. Найчастіше аркаду застосовують, коли влаштовують відкриті галереї, акведуки та багато інших споруд.

Вступ

Актуальність дослідження

З набуттям незалежності і ствердженням української державності значно поглибився рух до національного самовизначення, активізувалися процеси творення національної ідентичності на основі спадкоємності культури і традицій українського народу, повернення до рідної мови, усвідомлення історичної пам'яті предків, їхньої духовності у віруванні.

Збереження української ідентичності та культурної спадщини актуальна проблема для нашої Країни, особливо під час бойових дій на території України. Нажаль під час російської агресії проти України постраждало дуже багато цивільної інфраструктури, та найближчі роки для архітекторів, містобудівників та дизайнерів найголовнішим завданням буде відновлювання Країни.

Для вдалого відновлювання міст та областей необхідно мати уявлення про особливості синтезу мистецтва і архітектури в історичному середовищі області, для якої проектується новий план.

Україна – велика Країна, та в кожній області існують свої особливості синтезу мистецтва та архітектури. Волинь – давня країна і невід'ємна частина України. Багато істориків вважають, що назва походить від міста “Велиня”, яке фігурує в стародавніх хроніках. Першу писемну згадку про волинян в історичних джерелах давньої України-Руси знаходимо в найдавнішому літописі – “Повісті минулих літ”, де вказується місце проживання тодішніх волинських племен: “...бужани сиділи по Бугу, а потім же волиняни”. І далі: “Дуліби тоді жили по Бугу, де нині волиняни...”.

Волинська область є унікальною за своєю історією та традиціями. На даний момент вивчені особливості синтезу мистецтва України, але ще не вивчені особливості синтезу мистецтв та архітектури в історичному середовищі на прикладі Волинської області.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами

Про актуальність дослідження свідчить розпорядження Волинської обласної державної адміністрації від 06.06.2019 р. №310 про розробку Стратегії розвитку Волинської області на період до 2027 року та Плану заходів з її реалізації на 2021 - 2023 роки. А також «Проект Плану відновлення України» від липня 2022 розробленим Національною радою з відновлення України від наслідків війни (Матеріали робочої групи «Аудиту збитків, понесених внаслідок війни»)

Також дослідження науковців:

1. Авдєєва М.С. Синтез мистецтв в архітектурі минулого /М.С. Авдєєва// Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник.–К.: « ЦП КОМПРИНТ», 2019. – Вип. 1 (22).– С 3-15.
2. Авдєєва М.С. Синтез мистецтв в архітектурі України /М.С. Авдєєва// Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник.–К.: « ЦП КОМПРИНТ», 2019. – Вип. 2 (23).– С 3-12.
3. Прибега Л. В. Історичне середовище міста: сутність і засади охорони. Українська академія мистецтва. 2021. Вип. 30. С. 14–20.
4. Лукач Е., Кліщ О. Передумови та еволюція формування поняття спадщини в контексті історичного середовища міста. Українська академія мистецтва. 2022. Вип. № 32. С. 21–28
5. Скорик Л. Значення спадкоємності у сфері синтезу мистецтв для цілісності середовища міського центру. National Academy of Fine Arts and Architecture Collection of Scholarly. Works «Ukrainian Academy of Art». 2022. Вип. № 32 С. 41–47
6. Муріна Є. Проблеми синтезу просторових мистецтв. М.: Архітектура, 1982. 127 с.
7. Роготченко О.О. Мистецький синтез в архітектурній формі: від тоталітарного до індіферентного. О.О. Роготченко// Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв № 1, 2019. С 255-259.

8. Абрамюк І. Вплив європейського функціоналізму на розвиток архітектурних тенденцій у Луцьку 30-их рр. / І. Абрамюк // Старий Луцьк: наук.-інформ. зб. – Луцьк, 2012. – Вип. 9. – С. 350-357.
9. Бобак О. Родина Караваєвих / О. Бобак, Л. Розік // Минуле і сучасне Волині та Полісся: Олександр Цинкаловський і край : наук. зб. : матеріали XXVI Міжнар. наук. іст.-краєзн. конф. / Волин. обл. рада [та ін.] ; [упоряд. та відп. за вип. Г. Бондаренко, А. Силюк]. – Луцьк, 2008. – Вип. 27. – С. 129–134.
10. Шостак В.М. Луцьк–місто культури і творчості. Актуальні проблеми розвитку культури, мистецтва та освіти. Збірник матеріалів. Наукові читання.-Луцьк, 2020.-С.102-104

Мета дослідження

Метою магістерської роботи є дослідження особливостей синтезу та архітектури в історичному середовищі Волинської області.

Задачі дослідження

- провести аналіз генези історичних та географічних особливостей Волинської області з метою виявлення традиційних особливостей цієї території;
- виконати системний аналіз найвидатніших пам'яток мистецтва та архітектури Волинської області;
- визначити фактори, що впливають на формування синтезу мистецтва і архітектури в Волинській області;
- виявити схожість та відмінність композиційних прийомів в різних частинах Волині;
- розробити принципи, напрямки та методіку моделювання оптимізації дизайнерських рішень для історичного середовища Волині;
- визначити рекомендовані моделі формування ефективних функціональних планувальних та архітектурно-просторових рішень.

Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження є мистецтво і архітектура в історичному середовищі Волинської області. Предметом дослідження є особливості синтезу мистецтв та архітектури.

Методи дослідження

- аналіз історії мистецтв і архітектури України;
- аналіз історії мистецтв і архітектури Волинської області;
- аналіз традицій мистецтва Волині;
- аналіз факторів, що впливають на формування синтезу мистецтва і архітектури в Волинській області;
- метод структурно-функціонального моделювання для виявлення особливостей мистецтва і архітектури в історичному;
- метод експериментального дизайну в історичному середовищі.

Передбачувана наукова новизна

Наукова новизна одержаних результатів полягає в виявленні особливостей синтезу мистецтв і архітектури в історичному середовищі на прикладі Волинської області.

Передбачувана практична цінність

Результати наукових досліджень будуть реалізовані в магістерському дипломному проекті. Результати даних наукових досліджень можуть бути використанні в подальшому наукових працях, проектної практиці і в навчальному процесі.

Структура та обсяг роботи

Робота складається з текстової та графічної частин. Текстова частина складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ІСТОРІЯ МИСТЕЦТВ ТА АРХІТЕКТУРИ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

1.1. Особливості мистецтва та архітектури України

В історії мистецтва давно відомо, що розквіт мистецтва припадає на періоди народного відродження. Українське мистецтво не є винятком. Українське мистецтво було визначено рази і дало найяскравіші зразки народної творчості. Це було наприкінці 17 століття.

Життя й історія свідчать, що без особливого укладу життя і без мистецтва не було б жодного народу. Будучи могутнім засобом спілкування і єднання людей, мистецтво завжди посідало в житті одне з найважливіших місць. Водночас у різних народів мистецтво зачіпає різні теми, говорить різними фарбами й формами, навіть інакше розвиває однакові мотиви.

Процес розвитку українського мистецтва розпочався багато століть тому. Перші історичні пам'ятки, пов'язані з Україною, відносяться до грецького колоніального періоду на території України. Історичний процес розвитку українського мистецтва фактично має розпочатися зі становленням Української держави. Український народ жив спільним життям з Європою, українська художня культура зазнавала впливу української духовності, української особистості та історичних подій.

Починаючи з X століття, стилі чергувалися: візантійський, романський, готичний, ренесансний, бароко, рококо, класичний, еkleктичний і модерн. Кожен стиль відтворює основні ідеї та світогляд епохи, в якій живе суспільство. Періодом в історії України, коли домінували візантійський і романський стилі, був «Династичний період». Історики відрізняють візантійську добу романізації від чистої романської доби, називаючи першу «домонгольською» або «дотатарською», а другу — галицькою або галицько-волинською.

У період готики життя було зосереджено в містах. Характерними творами цього періоду є ратуша, міський собор і міська фортеця. Готику українські історики називають Литовсько-Руською добу або Литовсько-Руською державою.

У ренесансний період життя зосереджувалося навколо освічених меценатів, які взяли у свої руки політичну владу; розцвітають ідеї світського життя й мистецтва; творчість виявляється в будовах пишних палаццо (князівських палат) і їх оздобленні; духовні князі зводять пишні, наповнені світським мистецтвом храми.

У добу бароко центрами європейського мистецтва стають резиденції монархів, тому митці особливу увагу приділяють ідеям звеличення королів, імператорів, тощо. Добу бароко українські історики називають добою розквіту козаччини. Саме з козацького середовища вийшла нова провідна верства, нова національна аристократія, нова інтелігенція, яка взяла на себе й утвердження власної державності й опіку над мистецтвом. Добу рококо українські історики називають останніми часами козаччини.

Класицизм як художній напрям і художній стиль тісно пов'язаний із принципами раціоналізму в мисленні й продовжував традиції культури. Період панування класицизму на Україні в істориків здебільшого називається добою розквіту кріпацтва.

В українській культурі XVIII століття відбулося переплетіння стилів бароко, рококо, класицизму.

Українські митці, незважаючи на складну історичну ситуацію, також творили в руслі європейських модерністських та постмодерністських тенденцій.

Отже, в українському мистецтві прослідковуються ті самі процеси, які мали місце і в європейській художній культурі, існували тісні взаємозв'язки й взаємовпливи (подекуди непрямі, опосередковані). Проте специфіка історичної ситуації та менталітету українців зумовили й особливості національного мистецтва.

Мистецтво України своєю тисячолітньою практикою виробило вишуканий смак і сформулювало важливі й оригінальні естетичні принципи.

Художня винахідливість і фантазія українського народу втілювалися насамперед у різноманітних предметах і речах домашньої вжитку. Ними люди прикрашали і урізноманітнювали своє монотонне життя. Майже кожне село характеризується іноді різкими, а часто помітними лише досвідченому окові відмінностями в стилі, але, незважаючи на таку різноманітність, всі вони пройняті одним духом, стилізують один місцевий матеріал, запозичені форми пристосовують все-таки до місцевих елементів, відображають місцеві кліматичні умови і побут, релігію, історію й економічне життя.

Так само і з іншими принципами народного побуту — наприклад, архітектурою. Біла хата, одна й та ж у своїх основних особливостях, відома на всьому українському обширі.

Розвиток українського образотворчого мистецтва починається ще в прадавні часи. Знахідки археологів, зокрема, періоду трипільської та скіфської культур, вирізняються майстерною технікою виконання й засвідчують високий мистецький рівень витворів предків сучасних українців.

Особливо високого рівня майстерності досягли живописці Київської Русі. Києво-руський живопис ґрунтувався на візантійських традиціях. Вирішальну роль відіграли історичні й соціальні потреби держави та глибокі традиції народної культури. У Київській Русі візантійський живопис поширився у формі монументальних настінних розписів – мозаїк і фресок.

Основним видом монументального мистецтва Київської Русі був фресковий живопис. Техніка фрески була також запозичена у візантійських майстрів, однак давньоруські художники довершили її новими елементами й стилістичними зображеннями. Так, новим у мистецькій діяльності давньоруських майстрів стало поєднання мозаїчних і фрескових зображень. У XII столітті мистецтво мозаїки поступається мистецтву фрески. Перші мозаїчні зображення та настінні фрескові розписи були виконані у Десятинній церкві, однак вони не збереглися. До найвизначніших пам'яток українського й

світового монументально-декоративного мистецтва належать мозаїки й фрески Софійського собору в Києві

Разом з будівництвом храмів розвивався і такий вид мистецтва, як культовий станковий живопис. Якщо мозаїки й фрески втілювали тріумф християнства, то ікони насамперед були поклінними. Ікона як художній елемент посідає головне місце в інтер'єрі церковної споруди. Творів давньоруського іконопису зберіглося дуже мало. У Києво-Печерському Патерику розповідається про перших руських іконописців – Григорія та Аліпія.

Портрет в кінці 16 століття поступово займає одне з головних місць в живописі. Відомим світським портретом, який відображає реалістичний дух Відродження, є картина Стефана Баторі (1576), створена Стефановичем зі Львова. Твори київської школи образотворчого мистецтва 1740-х рр. XVII ст. також належать до останніх зразків ренесансного портрета. Це статуї Петра Могили, Захарія Копистенського, Єлисея Плетенецького та інших видатних діячів української культури того часу.

Справжніми шедеврами українського мистецтва початку XVII ст., пронизаними ідеями Ренесансу, є три іконостаси П'ятницької та Успенської церков у Львові та церкви Святого Духа в Рогатині. Ймовірно, до створення обох львівських іконостасів причетні відомі українські майстри Лаврентій Пухало та Федір Сенькович. Микола Петранович був талановитим живописцем і учнем Ф.Сеньковича, який пізніше брав участь у завершенні Успенського іконостасу.

1.2. Історія мистецтв та архітектури Волинської області

Волинь це край дуже багатий на історію. Завдяки своєму географічному розташуванню його історія насичена подіями різних епох. В різний час ця територія відносилась до різних країн, тому вплив інших культур є досить великим. Історія Волинської області свідчить про багатий культурний та історичний досвід цієї землі, яка пройшла через численні випробування та

зміни протягом століть. В історії Волинської області можна виділити часи, які мали найбільший вплив на культуру:

1. Стародавні часи: Територія Волині була населена вже в давні часи. Сліди археологічних розкопок свідчать про те, що тут існували різні культури, включаючи князівства давніх слов'ян.

Назва «Волинь» походить від однойменного слов'янського племені та міста Велинь чи Волинь (нині Городок над Бугом на території Польщі). Поняття «Волинська земля» вперше зустрічається в літописі під 1077 р.

Територія Волині була заселена з давніх часів. Перші поселення в південному басейні Прип'яті та верхів'ях Західного Бугу виникли в період верхнього палеоліту, між 300 000 і 200 000 років тому. Пам'ятки періоду нижнього палеоліту (35 ст. - 10 тис. н. е.) років тому), мезоліт, неоліт, неоліт, бронзовий вік, залізний вік.

Згадки про давньоруську землю Волинь можна знайти в давньоруських джерелах, зокрема в Галицько-Волинському літописі, «Повісті минулих літ», «Слові о полку Ігоревім». Перша писемна згадка про волинян в історичних джерелах давньої України – Русі міститься в найдавнішому літописі «Повісті минулих літ», де описується місце проживання волинян того часу.

2. Київська Русь: Волинь входила до складу Київської Русі, і її історія пов'язана з розквітом та занепадом цього середньовічного державного утворення.

В Іпатіївському літописі від 981 року стверджується, що землі дрівлян-волинян належали до Київської Русі. Володимир Великий (святий) заснував місто біля стародавнього волинського городища і назвав його Володимиром. Першим волинським князем, який посів володимирський престол з 988 року, був його син Всеволод, про якого згадує «Повість минулих часів». р.

Після цього на Волині правили Святослав Ярославович, Олег Святослав Ярославович і Святополк Ярославович. Більше 200 років на Волині правила династія Мономаховичів, заснована онуком Володимира Мономаха князем Ізаславом (1136-1154). Собор Успіння Пресвятої Богородиці (Мстиславова

церква) був побудований у Володимирі для її сина князя Мстислава Ізаславича і служив місцем поховання волинських князів. Будучи столицею Волинського князівства та пізніших князівств, Володимир залишався державним, адміністративним, торговим і культурним центром не лише Волині, а й сусідніх князівств і країн.

У 1199 р. князь Роман Мстиславович (1173 – 1205) проводив активну зовнішню політику і об'єднав волинські та галицькі землі в єдину Галицько-Волинську державу. Найбільшого розквіту нова держава досягла за князя Данила Харицького (1205-1264), який мав великий авторитет у Європі, воював проти монголо-татар і здобув корону.

Волинь стала прямою спадкоємицею Київської Русі в мистецтві, наслідуючи візантійсько-київську традицію. Володимир-Волинські пам'ятки, Успенський собор і «Стара катедра» (руїни храму) у Мстиславові дуже схожі на пам'ятки архітектури Києва та Чернігова(Рис.1.2.1.).

Рис.1.2.1. Реконструкція давнього Галича

На жаль, про високий рівень архітектурного мистецтва сьогодні можна судити переважно за літописними описами королівських палаців та храмових споруд. Від часів Галицько-Волинського князівства зберіглося дуже мало архітектурних артефактів. Знаменитий Галицько-Волинський літописопису є

прекрасні будівлі у Холмі. Особливу увагу привертає опис кафедрального собору святого Іоанна Златоуста. Склепінчаста стеля собору була увінчана різьбленими головками колон із зображенням людських голів, "римське скло" (кольорові вітражі) церковних вікон надавало інтер'єру неймовірного блиску, а підлога була відлита з міді та олова і сяяла, як дзеркало. Два входи до храму були вирізьблені з білого галицького каменю та зеленого холмського каменю і розписані фарбами та золотом.

3. Литовсько-Руська доба: У 14-15 століттях Волинь потрапила під владу Великого князівства Литовського, стаючи частиною Литовсько-Руської держави.

З 40-х до 60-х років 14 століття Волинь опинилася під литовським і частково польським пануванням. Луцьк став столицею Волині і другою столицею Великого князівства Литовського після Вільно. У Луцьку оселився князь Лубарт Гедимінович, з ім'ям якого пов'язана розбудова Луцької фортеці (1337-1383), особливо будівництво кам'яної верхньої фортеці; коли Луцька фортеця вперше згадується в Іпатіївському літописі під 1085 роком, вона вже існувала.

Луцький замок або Луцька фортеця - верхня фортеця Луцька, архітектурно-історична пам'ятка національного значення. Одна з найбільших, найстаріших і найкраще збережених фортець України. Вона є головною спорудою культурного центру історико-культурного заповідника "Старий Луцьк" і найстарішою будівлею Луцька.

Будівництво Верхньої фортеці розпочалося в 1350-х роках і було майже завершено в 1430 році, хоча деякі елементи (наприклад, висота веж) продовжували змінюватися і в наступні століття. Міжнародну репутацію Луцька як другої столиці Литви підтвердила Рада європейських монархів, яка відбулася тут у 1429 році. На цій зустрічі обговорювали питання захисту Європи від турків та коронацію Великого князя Литовського Вітовта. Ця подія стала переломним моментом для Волині та всієї Європи. (Рис. 1.2.2).

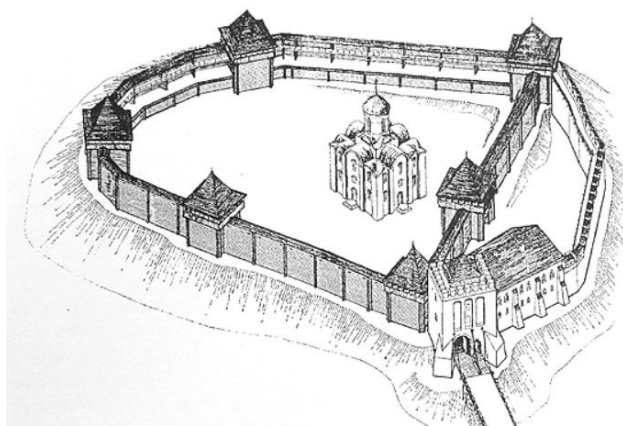

Рис.1.2.2. Схема Замка Любарта

У середньовічному Луцьку була досягнута угода про оборону і розвиток європейських країн принципово нового характеру. Забезпечення спільної безпеки та вільного економічного розвитку європейських країн було важливим тоді і є важливим сьогодні. Аналіз кращих здобутків минулого допоможе нам рухатися вперед на цьому шляху максимально ефективно. Спираючись на свій минулий досвід, Україна сьогодні впевнено прагне повернутися до Європейського співтовариства (рис. 1.2.3).

Рис.1.2.3. Луцький замок

4. Польське владарювання: З кінця 16 століття і до середини 17 століття Волинь була частиною Королівства Польського. У цей період тут проявлявся значний культурний та релігійний вплив.

У 15-16 століттях місто Волинь підпорядковувалося Магдебурзькому праву, процвітали ремесла і торгівля; Люблінська унія 1569 року зробила Волинь, що входила до складу Литовського князівства, частиною новоствореної Речі Посполитої. Було створено Волинське воєводство з центром у Луцьку. Люблінська унія стала найважливішим політичним результатом не лише для Волині, а й для України в цілому.

Історія Волині пов'язана з діяльністю багатьох відомих королівських і князівських родин, особливо багатого і впливового роду Острозьких. Князь Костянтин і князь Василь Острозькі були засновниками знаменитої Острозької академії (1578) і захисниками православної церкви (Рис. 1.2.4).

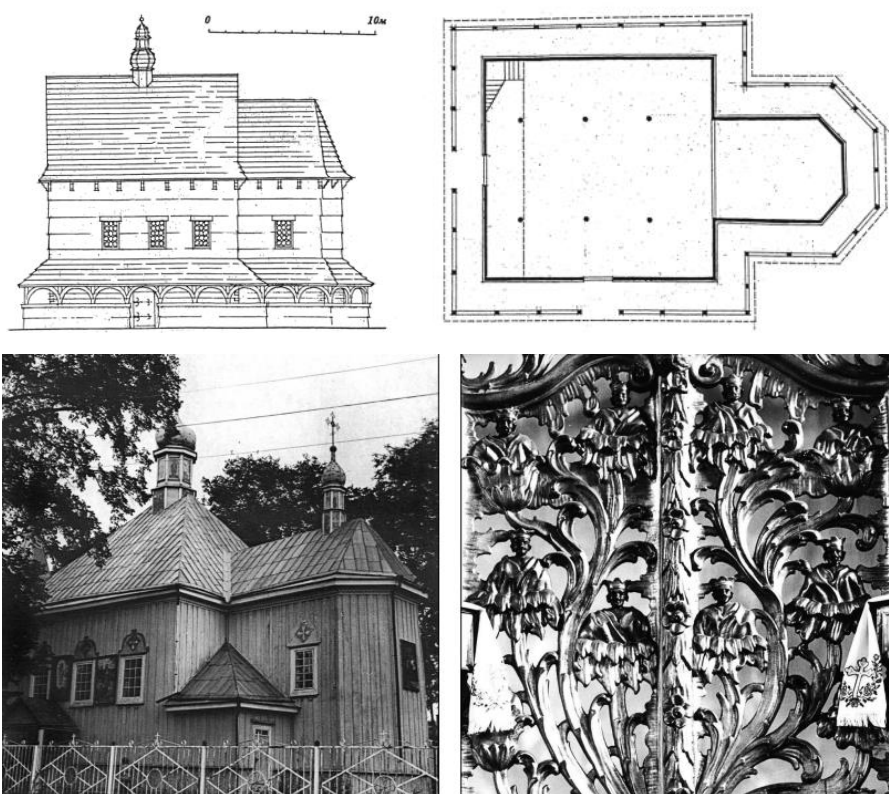

Рис.1.2.4. Церква Різдва Богородиці в смт. Ратно Волинської області. План та південний фасад до перебудови. Реконструкція В. Завади

Наприкінці 16 - на початку 17 століть у Польщі посилювалися етнічні та релігійні репресії, що призвели до збройних повстань в Україні та Білорусі. Важливу роль у боротьбі проти етнічного та релігійного гноблення відіграло

Луцьке Хрестовоздвиженське братство, засноване у 1617 році, видатними діячами якого були поет Данило Братковський, митрополит Київський Петро Могила, гетьман Іван Виговський та іконописець Йов Кондзелевич, також іконописець. Серед засновників братства були Марина Мазепина, мати Івана Мазепи, Харшка Грєєвича та Петро Конашевич-Сагайдачний, мати Його Святості Папи Римського (Рис. 1.2.5).

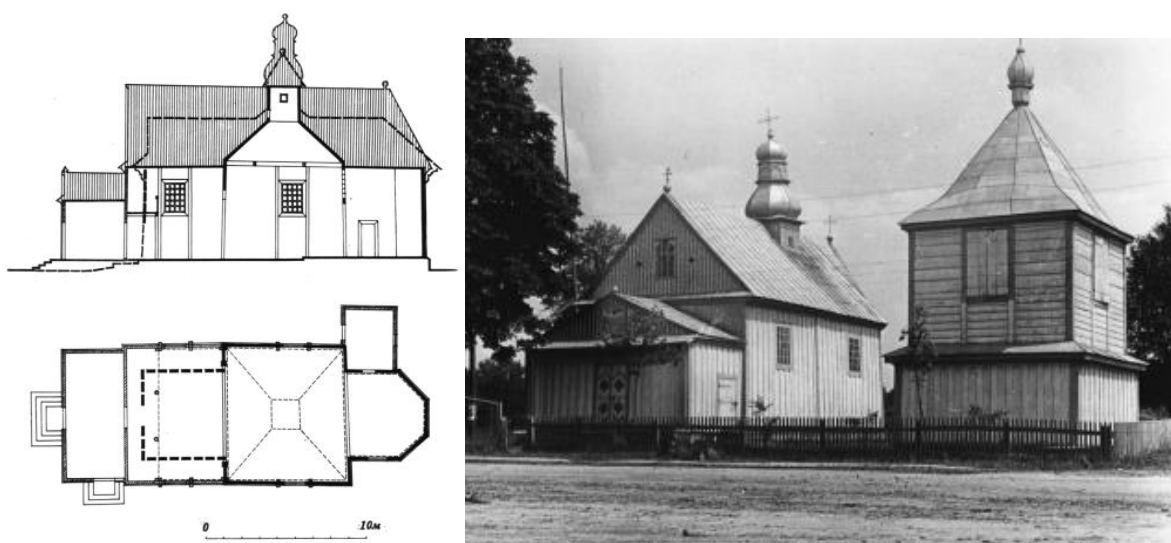

Рис.1.2.5. Покровська церква в с. Велимче Волинської області. План і поздовжній розріз. Обміри і креслення В. Завади.

Костел Пресвятої Трійці в Берестечку є спорудою духовного значення. Будівництво костелу розпочалося коштом Томаша Карчевського, наприкінці 17 століття Берестечко належало його родині. Костел Святої Трійці мав величний вигляд. Збудований у стилі рококо, він вражав своєю витонченістю та вишуканим архітектурним стилем. Костел мав вісім віктарів, прикрашених картинами та різьбленням по дереву художника Йозефа Прехтля. У костелі був орган і купель для хрещення. На жаль, костел сильно постраждав через спадщину століть і відсутність належної реставрації (Рис.1.2.6.).

Рис.1.2.6. Троїцький костел у Берестечку

5. Розділ Польщі: У 17-му столітті, внаслідок розділу Польщі, Волинь потрапила під владу Російської імперії. Вона залишалася частиною Росії до кінця Першої світової війни.

Після третього поділу Польщі у 1795 році Волинь увійшла до складу Росії, а у 1797 році була створена Волинська губернія. Історія Волині пов'язана з життям і творчістю таких корифеїв науки, культури та освіти, як польський письменник і художник Юзеф Ігнатій Крашевський, мовознавець Микола Грушевський, польська актриса і драматург Габріела Запольська, український художник Андронік Лазарчук, російський композитор Ігор Стравінський, історик і політичний діяч, вчений В'ячеслав Липинський, сходознавець Агатангел Кримський та математик Михайло Кравчук. У Луцькому та Колодяжному районах Волині проживала родина Косачів, яка відкрила світові геніальну Лесю Українку.

6. Міжвоєнний період: Після Першої світової війни і Великої Октябрської революції Волинь стала частиною Української Народної Республіки та, в подальшому, Союзу Радянських Соціалістичних Республік.

Волинь у різні часи була ареною військових дій: У Вітчизняній війні 1812 року російські війська під командуванням генерала О.П. Толмачова воювали на Волині проти французьких військ під Рутськом, Рожищем і Ковелем. Під час

Першої світової війни через Волинь кілька разів проходили російські та австро-угорські фронти; у 1916 році під Луцьком відбулася одна з переможних російських операцій, відома у військовій історії як операція "Брусилів" або "Луцький прорив"; внаслідок революційних подій 1917 року та громадянської війни за Ризьким мирним договором 1921 року Волинь близько 20 років перебувала під владою Польщі.

Коли у 1921 році було створено Волинське воєводство, його соціально-економічний розвиток був на найнижчому рівні в польській державі. Міста Волинського воєводства перебували в поганому стані, економіка занепадала, дороги були погано утримувані і тому терміново потребували відбудови.

Бруковані дороги прокладалися не тільки між великими містами, а також в місцевості, що видавалися стратегічно перспективними с точки зору розвитку промисловості чи розробки корисних копалин (с. Янова Долина), або знаходились на важливих стратегічних напрямках (Сарни-Корець) і т. ін. Більшість з цих брукованих доріг використовується і понині. Загроза постійних повеней ріки Стир вимагала проведення першочергових меліоративних та гідротехнічних заходів, які проектувались і частково були реалізовані протягом 1928–1929 рр. [19].

Іншим першочерговим завданням була розробка містобудівної документації — спочатку кадастрів, а далі генеральних планів. Генеральні плани були відсутні не тільки на східних землях, а майже по всій території Польщі (Рис.1.2.7).

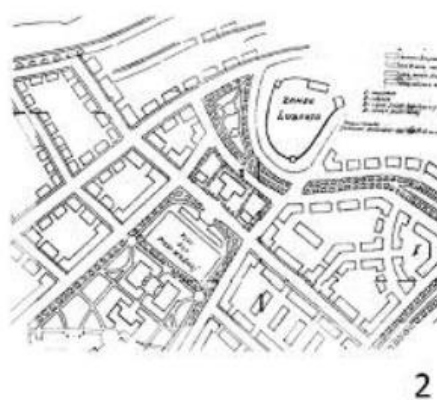
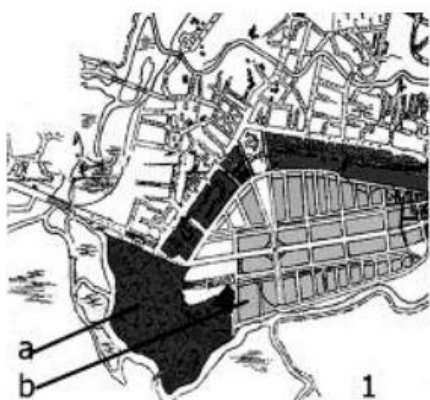

Рис. 1.2.7. Пропозиції по розробці генерального плану м. Луцька: 1 — проект Є. Жерома 1928 р. (а — квартали багатоповерхових будинків, б — прибуткові будинки); 2 — фрагмент проекту С. Сидорчука 1930 р. (за О. Михайлишин); 3 — аналог — проект міста-саду Е. Говарда. 1902 р

7. Друга світова війна: Під час Другої світової війни Волинь була ареною тяжких бойових дій. Тут відбулася численна партизанська боротьба проти нацистської окупації.

Під час окупації Волині нацистською Німеччиною під час Другої світової війни Волинська область зазнала великих втрат: 165 300 осіб було вбито та понад 30 000 волинян депортовано до Німеччини; 107 волинських сіл було спалено та зруйновано; Волинська область стала центром опору окупантам. Волинь стала центром опору окупантам і партизанською зоною: Тут діяло понад 50 партизанських загонів і з'єднань. На Волині була сформована Українська повстанська армія, яка боролася за незалежність України.

Після війни волиняни відбудовували з руїн і попелу міста і села Волинської області, відновлювали народне господарство. За радянської влади Волинь стала процвітаючим сільськогосподарським і промисловим регіоном.

8. Післявоєнний період: Після війни Волинь стала однією з областей Української РСР в складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Згодом входила до складу незалежної України з 1991 року.

1.3. Найвидатніші пам'ятки мистецтва та архітектури Волинської області

Завдяки своїй багатю історією Волинська області насичена пам'ятками архітектури та мистецтва різних епох. В області на державний облік узято 495 пам'яток архітектури та містобудування (з них — 200 національного значення), 149 пам'яток археології (з них — 16 національного значення), 1282 пам'ятки

історії (з них — 7 національного значення), 35 пам'яток монументального мистецтва (з них — 1 національного значення).

- Пам'ятки містобудування і архітектури – 200
- Пам'ятки історії – 7
- Пам'ятки монументального мистецтва – 1
- Пам'ятки археології – 16
- Історико-культурні заповідники – 2

Всього 226 пам'яток мистецтва та архітектури національного значення.

До Списку історичних населених місць включено 20 поселень: Берестечко, Володимир, Голоби, Головно, Горохів, Іваничі, Камінь-Каширський, Ковель, Луків, Луцьк, Любешів, Любомль, Олика, Ратне, Рожище, Стара Вижівка, Турійськ, Устилуг, Цумань, Шацьк.

Замок Любарта

Перше, що спадає на думку при розгляді найважливіших мистецьких та архітектурних пам'яток Волинської області - це, звичайно, Луцький замок. Фортеця Любарта в Луцьку є одним із символів Волинської області, а її в'їзна вежа зображена на банкоті номіналом 200 гривень. Сьогодні Луцька фортеця є однією з найкраще збережених фортець України та головним об'єктом колишнього Луцького історико-культурного заповідника.

Її слава історія сягає 10 століття. Луцька фортеця багато разів піддавалася облогам і часто змінювала власників, а в 14 столітті литовський князь Любарт почав активно будувати кам'яну фортецю, відому під назвою "Замок Любарта". У 1366 році Луцьк став столицею Галицько-Волинського князівства (Рис.13.1.).

Рис.1.3.1. Фотографія Замка Любарта

У середині 15 століття в Луцькому замку відбулася зустріч центральноєвропейських правителів, яка тривала близько двох місяців, щоб обговорити проблему відсічі турецької експансії. У 1569 році, після підписання Люблінської унії між Польщею та Литвою і втрати замком статусу князівської резиденції, головні будівлі палацу стали єпископським палацом, а з середини 16 століття Луцький замок став центром духовної та судової влади на Волині.

Фортеця Любата має рівносторонню форму. Висота фортечних стін становить 12 метрів, а товщина - 3 метри. Вали та вежі збудовані в готичному стилі. У валах є бойова галерея з зубцями. Над в'їздом - два портали з арковими завершеннями. Це колишні в'їзди до фортеці, які колись були перекриті підйомними мостами.

Луцька фортеця складалася з двох частин: верхньої та нижньої. Від Нижньої фортеці залишилися лише сліди укріплень, тоді як Верхня фортеця збереглася до наших днів. План будівництва визначався наявністю невисокого пагорба між річками Грушець і Стил, трикутної форми з опуклими стінами. Вежі Стил, Владика і В'їзна є частиною оборонної споруди, з'єднаної стіною завдовжки 230 м. За легендою, ці три вежі символізують віру, надію і любов.

Будівництво мурів і веж приховувало в собі невелику таємницю (особливо неприємну для ворога). Подейкують, що саме завдяки цьому "рецепту" Луцька фортеця перебуває у гарному стані.

Всі оборонні вежі були триповерховими і закінчувалися унікальним виступом з вузькою щілиноподібною порожниною, зручною для стрільби з лука. У 15-16 століттях, з появою вогнепальної зброї, оборонні споруди були модернізовані, а вежі значно укріплені (Рис.1.3.2.).

Рис.1.3.2. Реконструкція середньовічного замку Любарта
Успенський собор у Володимирі-Волинського

Кафедральний собор Успіння Пресвятої Богородиці - одна з найцінніших збережених споруд давньоруської архітектури. Собор Успіння Богородиці часто називають Мстиславською церквою на честь його фундатора, волинського князя Мстислава Ізяславовича.

У 1160 році будівництво собору Успіння Богородиці було завершено. Собор був збудований як одноповерхова церква на шість стовпів з хрестовим куполом, подібна до Кирилівської церкви, що свідчить про те, що її будували київські майстри. Стіни собору гармонійно розділені арками на напівколони і багато прикрашені фресками. Засновником церкви Успіння Пресвятої Богородиці вважається місцевий князь Мстислав Ізяславович, згодом великий

князь Київський. Того ж 1160 року собор був освячений і згодом став кафедральним собором першого єпископа Волинської єпархії, заснованої тут у 992 році; у 1992 році на честь сторіччя собору біля нього було встановлено пам'ятний хрест (Рис.1.3.3.).

Рис.1.3.3. Фотографія Свято-Успенський собор

Собор святого Домініка був також усипальницею володимирських вождів: тут поховані шість великих князів (у тому числі засновник собору Мстислав Ізяславович), два єпископи та багато інших володимирських вельмож.

У 1683 році собор сильно постраждав під час великої пожежі, яка охопила все місто. У 1753 році храм був відновлений, а візантійська архітектура старого собору була перебудована в латинському стилі уніатською школою. 1772 року Успенський собор занепав і використовувався як "казенний склад", а в 1829 році купол і склепіння обвалилися, і храм був повністю зруйнований (Рис.1.3.4.).

Рис.1.3.4. Фотографія Свято-Успенський собор

Реконструкцією собору Успіння Пресвятої Богородиці займалося Братство святого Володимира, організоване у грудні 1887 року. Метою діяльності Братства було виконання церковно-ремонтних, релігійних та просвітницьких завдань. Одним з них була реставрація Успенської церкви, плани якої були затверджені архітектором Г.І. Котовим у 1896 році. У період з 1896 по 1900 роки Успенський собор у Володимирі-Волинському був відновлений у повній відповідності з формою давньоруського храму, побудованого на цьому місці в 12 столітті.

Олицький замок

Олицький замок належав родині Радзивіллів, впливовому роду в давній Литві. Родина Радзивіллів володіла численними маєтками в Литві та на території сучасної Республіки Білорусь. У 1547 році Радзивілли отримали Олику від імператора Карла V і правили нею до 1939 року. Вони принесли сюди магдебурзьке право. Олика стала їхньою великою власністю як невід'ємна територія, яку міг успадковувати лише старший син, і в 1558 році чернь Яна Радзивілла збудувала в Олиці фортецю. Ця фортеця була однією з перших в Україні. Олицька фортеця мала оборонну функцію. Ні татари, ні шведи не

могли напасти на цю фортецю. Її міцні стіни витримали багато облог протягом тривалого часу. Обороноздатність Орицької фортеці забезпечували близько 200 гармат (Рис.1.3.5.).

Рис.1.3.5. Фотографія Олицького Замку

Олицький замок постійно перебудовувався і вдосконалювався. Альбрехт Станіслав Радзивілл зробив великий внесок у будівництво родинної резиденції. Будівлі замку були побудовані на квадратному подвір'ї. Кутові бастіони посилювали оборону замку.

За наказом Альбрехта Радзивілла біля замку було збудовано костел Святої Трійці (Колегіата). Його спроектували у стилі бароко архітектори Бенедетто Моллі та Джованні Маліверна. Фасад покритий ліпниною і має чотири статуї святих Войцеха, Петра, Павла і Станіслава. Збереглися також дерев'яні статуї апостолів. Костел Святої Трійці кілька разів піддавався вандалізму з боку грабіжників. Наразі він потребує реконструкції (Рис.1.3.6.).

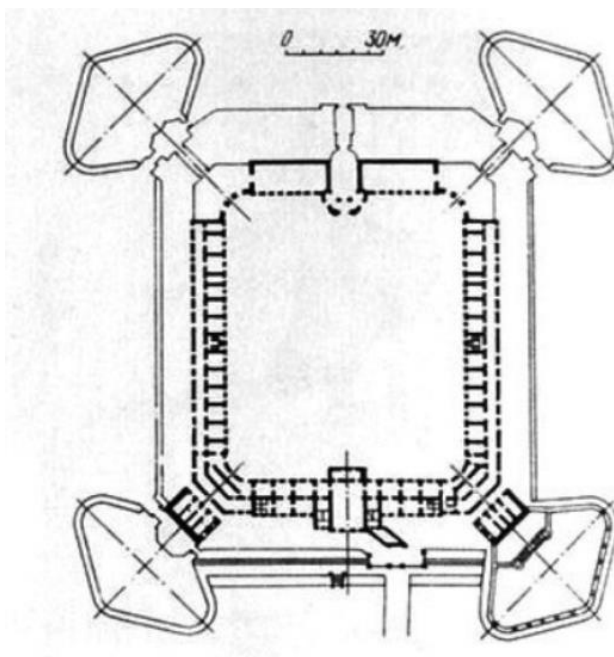

Рис.1.3.6. Схема Олицького замку

Кафедральний костел святих апостолів Петра і Павла

Костел святих апостолів Петра і Павла - будівля національного значення, розташована на території колишнього Луцького історико-культурного заповідника на вулиці Кафедральній у Луцьку. Костел та університет належали єзуїтам і були збудовані для їхніх потреб. Сьогодні університет використовується як навчальний заклад, а костел є кафедральним собором Луцької єпархії.

Луцький костел є найбільшим костелом у східному єзуїтському регіоні. Висота від підлоги до верхівки хреста на центральному куполі становить 42,05 метра. Підвал заглиблений на 6 метрів. Неодноразові пожежі та зміна часів змінили зовнішній вигляд костелу. Спочатку він був у стилі ренесансу, потім частково в стилі бароко і класицизму. Сьогодні це суміш різних стилів. Загалом костел являє собою тринефну хрестово-купольну базиліку на основі грецького хреста зі звивистою галереєю та двома вежами по кутах головного фасаду(Рис.1.3.7.).

Рис.1.3.7. Фотографія Собору святих апостолів Петра і Павла

Загалом, просторова структура костелу має три рівні. Два нижніх рівні складаються з бічних нефів, вежі та обходу, а також приміщень по обидва боки від пресвітерії. Головною прикрасою нижнього рівня є тосканська пілястра. Пілястри розташовані по обидва боки головного входу, на кутах центрального виступу нави та на кутах обох веж. Пілястри розташовані в шаховому порядку, що підкреслює їх вертикальність. Простір між пілястрами поділений на менші рівні.

Наприклад, у центральній наві переднього фасаду запроектовано три менші рівні, що містять двері, балкони, проміжки між ними та ніші різної форми по боках. Центральні двері та вікно над бічним входом належать до типу дизайну, започаткованого італійським архітектором епохи Відродження. Нижній ярус завершується карнизом, який повторює основні тріщини в стінах плану. Середній рівень утворений трансептом і центральною навою. На стінах і вежах середнього ярусу використано різноманітні іонічні прикраси. Верхній ярус утворений куполом над центральною навою та вежею, увінчаною католицькою символікою і хрестом.

Фасад є найбагатшим з точки зору композиційної гри об'ємів, кількості площин та осей. Західна вежа квадратна, східна - восьмигранна. Така різниця у

формі є однією з загадок костелу, оскільки не відображає жодного функціонального чи архітектурного призначення. Фасад прикрашають п'ять статуй. На фасаді також розміщена меморіальна дошка з латинським написом(Рис.1.3.8.).

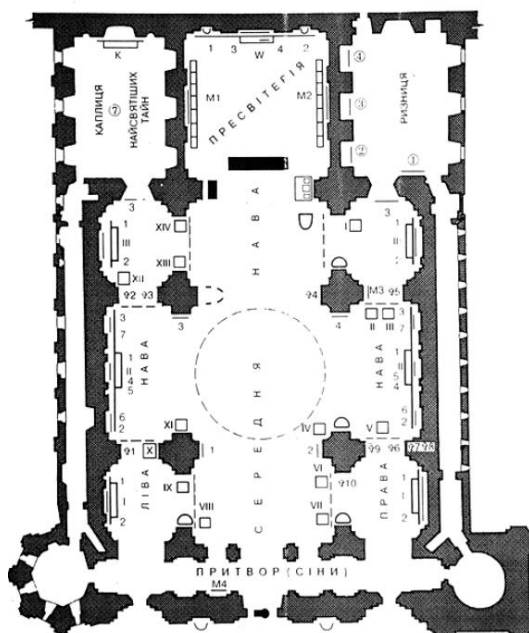

Рис.1.3.8. Схема Собору святих апостолів Петра і Павла

У центрі - статуя Діви Марії, яка стоїть на глобусі і бореться зі змієм. Композиція дуже вражаюча: У запеклій боротьбі її голова на могутній шії нахилена вправо, що підкреслено волоссям і розкинутими руками. Права нога відкидає змію вбік, а ліва притискає її голову до землі. Її енергійну динаміку підкреслюють сині ламані лінії. На нижньому поверсі, по обидва боки від входу, знаходяться статуї Петра і Павла. Вони були зроблені різними художниками. Особливо майстерно виконана статуя Петра. Дві інші статуї знаходяться у верхній частині під фронтоном. Кого вони представляють, не зрозуміло.

Інтер'єр костелу наповнений різноманітними творами мистецтва. Тут є картини, написи, меморіальні дошки, старовинні меблі, фрески, скульптури, рельєфи, монограми, печатки та архітектурні прикраси. Багато з артефактів не

ідентифіковані. Твори мистецтва належать до пост-єзуїтського періоду існування костелу.

Як головна будівля костелу, так і санктуарій прикрашені розписами. Частина розписів була перенесена та відреставрована з інших костелів Луцька та за його межами. Найстаріші з них датуються 18 століттям. Деякі з них мають сліди пізнішої обробки для пристосування розмірів полотна до певної ніші. Це видно, наприклад, на іконах "Святий Франциск", "Святий Ієронім" та "Бичування Христа". Деякі картини писалися одразу для церкви або для певної ніші. Найраніша з них написана 1801 року італійцем К. Віллані.

Свято-Троїцький собор

Кафедральний собор Луцько-Волинської парафії Української Православної Церкви, монастирсько-церковний комплекс бернардинів, досі належить Українській Православній Церкві Київського Патріархату і, згідно з реєстраційними документами, є пам'яткою архітектури національного значення. Один з найстаріших фарних костелів Старого Луцька, подарований бернардинам у середині 17 століття, костел будувався як Хрестовоздвиженський, новий мурований монастир звели у 1721 році, а будівництво костелу завершили у 1789 році(Рис.1.3.9.).

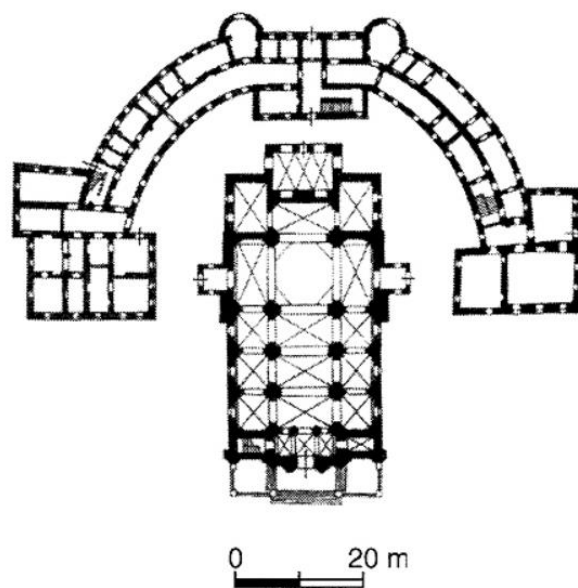
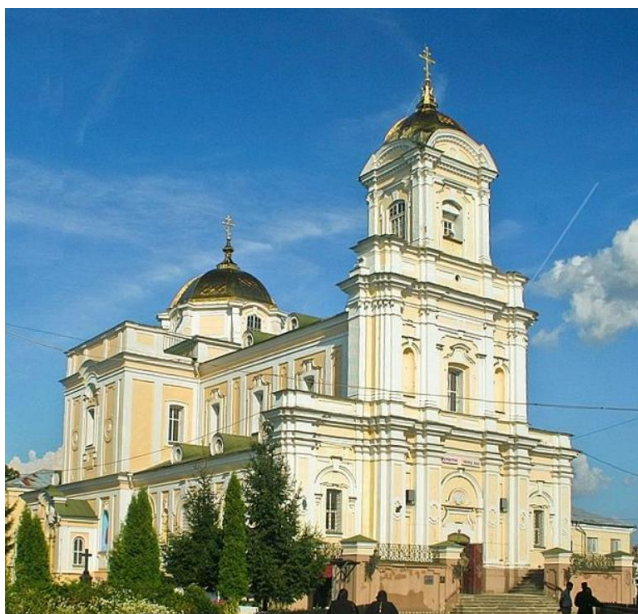

Рис.1.3.9. Фотографія та план Свято-Троїцького монастиря

Архітектором костелу був Павло Гіжицький; наприкінці 19 ст. монастирські будівлі передали луцькій православної парафії; у 1870-х роках костел перебудували, добудували вежу та центральні санвузли; у 1880 році він почав функціонувати як православний кафедральний собор; у 1890 році його перетворили на православну церкву; у 1890 році його перетворили на православну церкву.

Оригінальність об'ємно-просторової композиції монастиря полягає в його розташуванні на пагорбі, з якого відкривається вид на долину річки Стілле. Опукла підковоподібна поверхня монастиря звернена до старої міської вулиці. Собор відіграє важливу роль у розвитку центру міста і домінує над Театральною площею, на якій він розташований.

Двоповерхова будівля монастиря має ширину 100 м і форму підкови з прямокутними кінцями. Монастир мав важливе оборонне значення. Оздоблення монастиря сьогодні дуже бідне, він був занедбаний в середині 19 століття і зазнав різних ремонтів. Над вікнами другого поверху в центральній частині можна побачити лише пілястри та вигнуті смуги. Вежа має пару вікон з напівкруглими завершеннями, склепіння першого поверху хрещате, другого поверху - пласке.

До перебудови костел був восьмистовпною базилікою з трьома вертикальними і однією горизонтальною навами, вівтарем і криптою. Триповерховий фасад прикрашали ніші, фільонки та ступінчасті пілястри. Над церковним подвір'ям височіла невелика вежа.

Костел розташований у напівкруглому просторі на території монастиря. Центральний хрест знаходиться в центрі кривизни півкола. Архітектурний стиль фасаду нинішнього собору порівняно зі старим собором змінився з бароко на суміш бароко-класицизму. Фасад залишився триярусним. Перший ярус має арку над бічними вікнами, на цоколі, що виступає зі стіни. Другий ярус має нішу, в якій знаходиться статуя святого. Третій (верхній) ярус -

дзвіниця, що завершується позолоченим куполом. Фасад має кілька вертикальних осей, одна з яких (центральна вісь) - вхід до костелу.

Висновки до 1 розділу

Розвиток українського мистецтва має давню історію. Перші історичні пам'ятки, пов'язані з Україною, датуються періодом елліністичної колонізації української території. Історичний процес розвитку українського мистецтва фактично слід починати від заснування України. Хоча український народ жив спільним життям з Європою, на українське мистецтво і культуру вплинули українська духовність, українська індивідуальність та історичні події.

Історія Волинської області на території сучасної України значною мірою відображає загальну історію України. Волинь є одним з найдавніших історичних регіонів на території України і її історія насичена подіями різних періодів. Ось деякі важливі події в історії Волинської області:

- Давнина: Територія Волині була заселена з давніх часів. Сліди археологічних розкопок свідчать, що тут існували різні культури, в тому числі давньослов'янське князівство.
- Волинь входила до складу Київської Русі і її історія пов'язана з розквітом і занепадом цієї середньовічної держави.
- Литовсько-руський період: У 14-15 столітті Волинь перейшла під контроль Великого князівства Литовського і стала частиною Литовсько-Руської держави.
- Польське панування: З кінця 16-го до середини 17-го століття Волинь входила до складу Польського королівства. У цей період вона зазнала значних культурних та релігійних впливів.
- Поділ Польщі Внаслідок поділу Польщі у 17 столітті Волинь перейшла під контроль Російської імперії. Вона залишалася у складі Росії до кінця Першої світової війни.

- Міжвоєнний період: Після Першої світової війни та Жовтневої революції Волинь увійшла до складу Української Народної Республіки, а згодом - до Союзу Радянських Соціалістичних Республік.
- Друга світова війна: Під час Другої світової війни Волинь була ареною запеклих боїв. Тут відбулося багато партизанських боїв проти нацистської окупації.
- Повоєнний період: Після війни Волинь увійшла до складу Української РСР у складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік, а з 1991 року - до складу Незалежної Держави Україна.

Історія Волинської області свідчить про багатий культурний та історичний досвід регіону. Як наслідок, Волинська область багата на архітектурні та мистецькі пам'ятки різних періодів. До Державного реєстру занесено 495 пам'яток архітектури та містобудування (200 - національного значення), 149 пам'яток археології (16 - національного значення), 1282 пам'ятки історії (сім - національного значення) та 35 пам'яток мистецтва (одна - національного значення).

РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕННЯ ТА АНАЛІЗ ІСТОРИЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1. Фактори і умови що впливають на формування мистецтва і архітектури в Волинській області

На формування та розвиток народного житла впливали історичні, соціально-економічні та культурні особливості розвитку окремих регіонів України, політична ситуація, статус поселення, зв'язки та відносини між сусідніми етнічними групами, природно-кліматичні умови, доступність певних будівельних матеріалів, побутовий уклад тощо.

Українське народне житло будувалося протягом століть з постійним вдосконаленням технік і форм відповідно до умов проживання, побуту та естетичних уподобань людей. Будівельний досвід, професійно-технічні навички та художні вміння, що передавалися з покоління в покоління, від майстра до майстра, від батька до сина, створили традицію народної архітектури та будівництва.

Застосовуючи їх, народні умільці зуміли створити типи сільського житла, які вирізняються не лише доцільним плануванням, простотою конструкції, раціональним використанням засобів і матеріалів, а й художньою довершеністю.

Традиційна структура народної архітектури значною мірою була зумовлена методами, покладеними в основу народної архітектури, а сільське житло будувалося не за проектом, а за кращими типовими зразками, характерними для того чи іншого регіону України.

З одного боку, це прагнення людей облагородити свій будинок, зробити його більш досконалим, комфортним і красивим, з іншого - примітивність технічних засобів - недостатні матеріальні ресурси і обмежені творчі можливості. Саме це, поряд з позитивними якостями народної архітектури і її значними недоліками, і є її причиною. Таким чином, з урахуванням прогресивних народних традицій селянського житлового будівництва,

вироблених на основі селянської мудрості і художніх навичок, можна досягти мети країни, створеної пережитками соціального гніту і культурної відсталості.

Найбільш цінними в народній архітектурній спадщині є творчі методи народних майстрів, визначальними рисами яких є органічні взаємозв'язки і взаємозалежність функціональних вимог, економічність, конструктивні рішення, архітектурні та художні форми(Рис.2.1.1.).

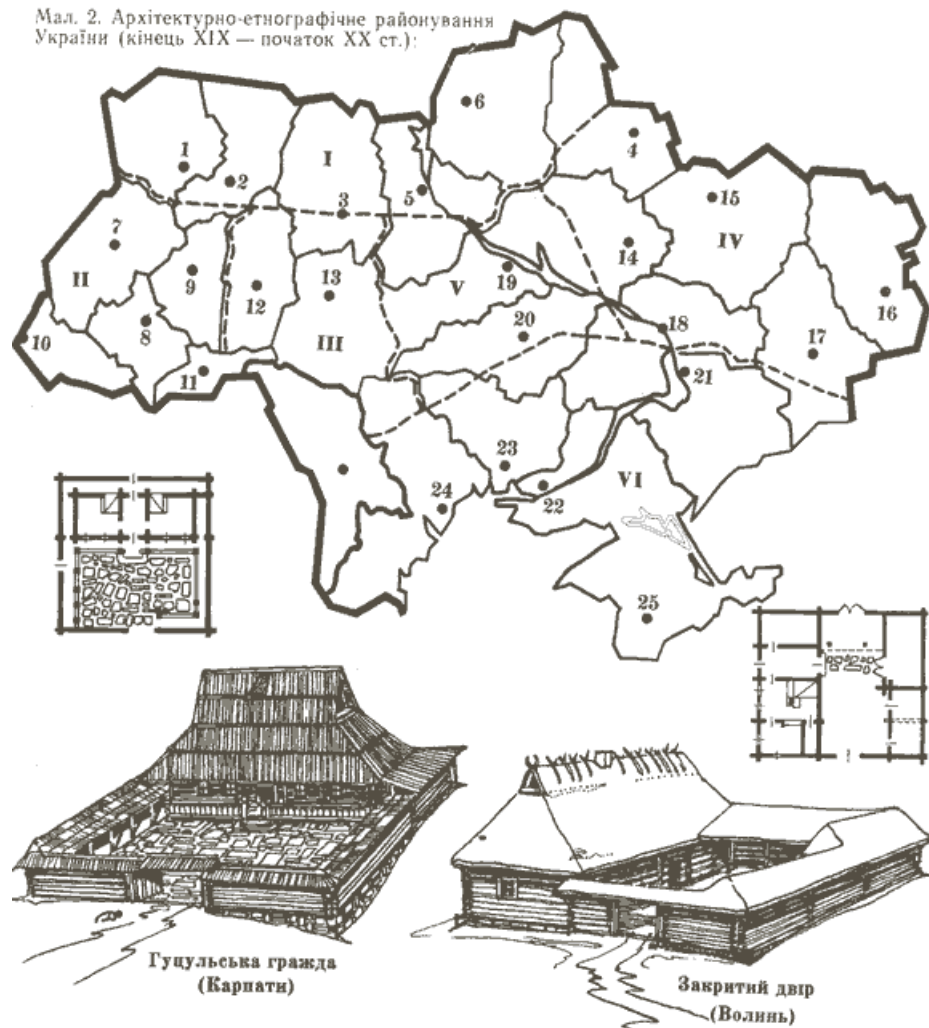

Рис.2.2.2. Архітектурно-етнографічне районування України (кінець 19 – початок 20 ст.)

У сільському житті вплив соціальних умов на певний період часу особливо помітний. Тобто в кінці XIX-початку XX століття. Класова сегрегація селян проводилася особливо інтенсивно, і приналежність до тієї чи іншої соціальної групи в значній мірі визначала структурні і характерні особливості

сільського житла. У народному будівництві дореволюційної епохи, що сформувалася і розвинулась в умовах феодальної і капіталістичної систем, простежуються 2 принципово протилежні тенденції.

Архітектура українських народних домів була пов'язана зі спільністю історико-культурного розвитку, тісними відносинами між народами західних областей України необхідно додати деякі спільні риси з будинками інших сусідів (Молдова, Румунія, Угорщина, Чехословаччина, Польща).

2.2. Особливості проектування житла в Волинській області

Основним критерієм при виборі матеріалів була відповідність народним архітектурно-будівельним традиціям і естетичним перевагам людей, що склалися в окремих регіонах України і в кожному окремому об'єкті. Ці особливості були найбільш притаманні масовому сільському житлу, тобто житлу робітничо-селян, в якому особливо яскраво втілювався досвід народної творчості. Навпаки, житло багатих верств села в більшості випадків не відповідало цим умовам. В основному це знайшло відображення в архітектурних рішеннях, особливо в техніці декоративного оздоблення фасадів та інтер'єрів, але тут воно втратило простоту, доречність, а також художню виразність, які часто зустрічаються в кращих зразках народної архітектури.

Планування сільського житла в дореволюційний період зберігає багато архаїчних рис, які демонструють спадкоємність архітектурних та планувальних традицій, що сягають декількох століть. Це використання і організація житлових і підсобних приміщень, розташування меблів в будинку і духовки на кухні, розташування традиційних куточків у вітальні, конструктивні рішення окремих елементів будинку і т.д. Це можна відстежити з точки зору збереження цих характеристик протягом століть в основному пов'язане зі стабільністю способу життя сільських сімей в умовах натурального господарства, що є основною причиною цього.

Особливість будинків дореволюційних людей в тому, що складність планування, як правило, вимагає більш складних форм дахів і, відповідно, більш складних конструкцій, обумовлена в основному практичними міркуваннями, а саме прагненням спростити роботи, пов'язані з будівництвом стін, особливо дахів. Це особливо необхідно для таких покрівельних матеріалів, як солома і дерево (тирса, черепиця), для яких видалення води з поверхні даху є надійним тільки в найпростішій формі. Тому план сільського будинку по зовнішньому контуру в основному являє собою витягнутий прямокутник без полиць і виступів.

Співвідношення плану будинку, тобто співвідношення його сторін у Північній та лісостеповій зонах, коливалося від 1:1,4 до 1:2,25, тобто зазвичай це була подовжена дека конфігурація. Ширина корпусу будинку в цих регіонах зазвичай становить від 4,5 до 6 м, в південних регіонах України ширина будинку була менше звичайної (4-5 м), оскільки нестача деревини змушувала народних умільців використовувати для обшивки будинку в основному деревину невеликих розмірів. У зв'язку з цим частка планів будівництва сільського житла в цих регіонах була вищою, від 1:1,7 до 1:2,5, за тією ж схемою, що і в інших регіонах України.

У XIX столітті масовим типом сільського житла в Україні був будинок з 1 вітальнею (однокімнатний, 2-кімнатний і 3-кімнатний житлові будинки).

Найпростішим і найдавнішим типом житла, рідкісним в кінці XIX століття, було однокімнатне житло, в якому єдина вітальня була об'єднана з кухнею і мала прямий вхід в будинок без теплового шлюзу.

2-кімнатні селянські будинки були широко популярні в XIX столітті і до початку XX століття зустрічалися на значній частині української території. У деяких місцях збереглися старі хатини з таким плануванням. У цьому типі житла є 1 вітальня (з'єднана з кухнею) і навіс (будинок плюс навіс). Ці типи котеджів, які зазвичай використовувалися в минулому, є наступним етапом розвитку державного житла.

Перехід від однокамерного типу до корпусу 2-х камерного типу - це однокамерний корпус з навісом замість навісу або паркан перед входом в будинок. Іноді замість входу споруджували щось на зразок куреня з прутів, розташованих хрест-навхрест, а зверху укладали соломою.

Трикімнатна селянська резиденція, поширена в кінці ХІХ-початку ХХ століття. В Україні це ще один етап розвитку двокамерного, а в деяких випадках однокамерного типу прямого державного житла. У сараї такого планування, крім житлових приміщень і палісадника, була ще й комора (будинок плюс навіс плюс льох).

Перший варіант 3-х камерного корпусу був створений шляхом установки сараю з поділом частини вестибюля в поздовжньому напрямку. Цей метод в основному застосовувався, коли вхідна зона становила приблизно половину розміру вітальні. Другий варіант трикімнатного будинку також створювався з поділом частини входу, але збоку (якщо площа входу приблизно дорівнює площі вітальні).

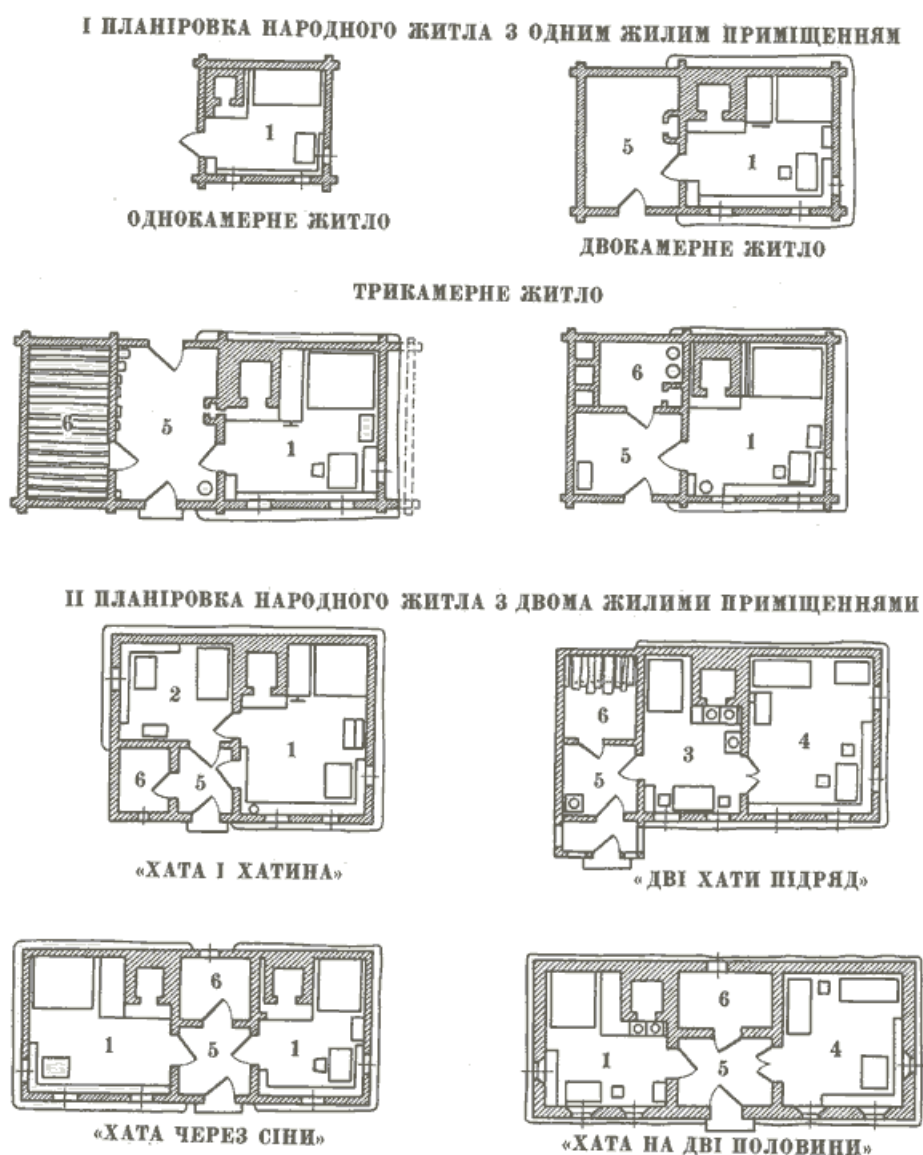
Також часто встановлювалася комора з 3-кімнатним плануванням. У більшості регіонів України сараї та навіси розташовані поруч один з одним, за винятком Західного регіону, який залежить від житлової площі. У цьому випадку вітальня розташовувалася між входом і коморою. дек. У цьому випадку житлова кімната розташовувалася між входом і коморою.

У деяких районах Полісся також були зареєстровані 3-кімнатні житлові будинки, створені шляхом об'єднання однокімнатного житлового будинку з окремо побудованою коморою поруч з будинком. Комора в цьому випадку, як і у випадку з 3-кімнатними варіантами планування, описаними вище, 3. не етап, А 2-й етап еволюції житла. це був етап. Пережитком цієї техніки, дуже поширеною в Поліссі на початку ХХ століття, було конструктивне рішення, при якому стіни вестибюля зводилися тільки після завершення будівництва окремо побудованих житлових клітин і складських приміщень.

Планування будинку з 1 вітальною, сараєм та коморою мало багато регіональних відмінностей у різних областях. Так, в Поліссі споруджується

друга тепла комора для зберігання овочів, а в західних, південно-західних і частково центральних регіонах України вона використовується як сарай, стайня або ферма.

Всі ці особливості планування найбільше пов'язані не тільки із загальною конфігурацією будинку, але і з підсобними приміщеннями (навіс, льох), організація житлового простору була більш стабільною, а на території України були лише незначні відмінності(Рис.2.2.1.).

Мал. 1. Основні варіанти планування українського народного житла (кінець XIX — початок XX ст.).

Умовні позначення: 1. хата; 2. хатина; 3. кухня-їдальня; 4. світлиця; 5. сіння; 6. комора.

Рис.2.2.1. Основні варіанти планування українського народного житла (кінець 19-початок 20 ст.)

У Карпатах вузькі стіни на всю довжину будинку кріпилися до підлоги, а іноді кімнати (стійла), де утримувалися вівці, кріпилися з боків. У гуцульському житлі старого типу підсобне приміщення було влаштовано таким чином, що внутрішній двір, який відкривався з боку головного фасаду, формувався зверху, але закривався з боку - городянина. Закритий двір, схожий на Гуцульську гражду, також іноді будувався на Волині(Рис.2.2.2).

Волинська обл.

1. Любомльський р-н. 2. Камінь-Каширський р-н. 3. Володимир-Волинський р-н. 4. Ківерцівський р-н. 5. Ковельський р-н. 6. Ратнівський р-н. 7. Завершення фронтона (Маневицький р-н).

Рис.2.2.2. Типові житлові будинки в Волинській області

Північні регіони України характеризувалися в основному одностороннім типом житла (2 будинки), в якому житлові приміщення були безпосередньо з'єднані один з одним.

Різні способи з'єднання житлових приміщень багато в чому визначаються умовами експлуатації будинку взимку. У північних регіонах, де холодна зима, сполучення між житловими приміщеннями через холодний навіс неможливо, а в південних регіонах, де зима коротка і великі морози рідкісні, таке з'єднання можливо.

Використання одностороннього житла в холодній частині України найбільш вигідно з точки зору будинку, оскільки основний житловий простір, в якому фактично проживала сім'я, взимку тепле, і в цьому випадку периметр невеликий, а отже, і площа зовнішніх стін невелика.

Використання певних конструкцій в народному будівництві є одним з основних факторів, що впливають на планувальну організацію, просторову композицію, формування архітектурно-художніх рішень сільських будинків. Особливо важливу роль в цьому відіграє стіна, і її конструктивне рішення багато в чому залежить від будівельних матеріалів, використовуваних при її зведенні.

У лісових масивах півночі України та в гірських районах Карпат основним будівельним матеріалом для стін було дерево. У лісостепах, в районах з меншою кількістю лісів, на додаток до дерев використовувалася глина.

Використання місцевих матеріалів визначило тип конструкції стін. Так, на півночі, в Карпатах, і в деяких районах Слобожанщини, Полтави, Києва, Поділля стіни виконані зі зрубів, в лісостеповій зоні вони в основному каркасні, а на півдні - в основному монолітні.

Зонування таких споруд характерне для державного будівництва України переважно кінця XIX століття. Через брак деревини будівництво будинків, вже зрубаних на початку XX століття, в Карпатах поступово скорочується,

особливо в північній частині України, і будівництво будівель, в яких не використовується деревина, стає все більш популярним. Можна виділити такі базові технології, як конструктивні стінові рішення та їх особливості в різних регіонах України.

Різьблені стіни були зроблені з дерев'яних колод (бруківки), плит та брусів. Бруківка використовувалася переважно в районах, багатих лісами. Щоб більш економічно використовувати деревину, рубані стіни також були побудовані з розколотих або розпиляних дощок, які в середині будинку розташовувалися плоско.

Кути будинку були захищені від руйнівного впливу атмосферних опадів і промерзання дошками, прибитими до секцій вінця. Ці особливості конструктивного рішення зрубу зробили істотний вплив на зовнішній вигляд будинку, його архітектуру. З'єднання окремих вінців для збільшення розмірів будинку проводиться дуже рідко, оскільки це не тільки ускладнює конструкцію, але і знижує міцність різьблених стін. У зв'язку з цим розмір будинку завжди асоціювався з природною довжиною лісу, використовуваного для будівництва. Це визначило заплановану конструкцію будинку з дерев'яною стіною, оскільки розміри житлового простору (клітки) залежать від довжини колоди, в якій була побудована стіна.

При використанні однорідних листяних порід (дуб, граб, осика, верба, липа) окремі колоди будуть щільно прилягати один до одного. Такий дерев'яний будинок не тільки привабливий зовні, але і якісний з точки зору теплотехнічних вимог. Найчастіше в таких випадках стіни тим чи іншим способом утеплюються, захищаються від руйнівного впливу атмосферних впливів.

Обшивка дерев'яного будинку дошками не тільки допоможе зберегти тепло, але і захистить деревину від руйнування, а також поліпшить зовнішній вигляд будинку, особливо якщо зовні він пофарбований в різні кольори.

У районах, де не вистачало будівельних лісів, стіни мали каркасну конструкцію. Якщо в південній частині Полісся будуються як каркасні, так і рубані будинки, то в лісостеповій зоні каркасна конструкція поширена практично повсюдно.

Каркас складається з кутів будинку і розташованих між ними стояків (шура), які з'єднуються зверху за допомогою вищипування. Найчастіше стояк закладається в землю або кріпиться до нижнього стику (при наявності фундаменту). Щоб зробити каркас більш міцним, кутові подступенкі з обох сторін підтримуються розпірками. Стельові балки розміщуються безпосередньо над верхнім стиком або затискаються зверху вінцем з 1, 2 або більше вищипувань. На стояку робляться вертикальні пази, куди вводиться заповнення каркаса. На додаток до дерева для заповнення каркасної конструкції також використовуються хмиз, очерет, глина, солома або різні їх комбінації. При використанні дерева для заповнення каркаса використовуються 2 конструктивних прийому.

У більшості регіонів України для заливки використовуються малоцінні ліси невеликої довжини, розташовані горизонтально між стояками (виливок). У деяких районах Лівобережної України, поряд з горизонтальним напрямком, використовується заливка в пальник. Тобто дерев'яна начинка укладається вертикально і фіксується спеціальною парою брусків, прибитих цвяхами зверху і знизу стояка. У деяких регіонах північного заходу України для заповнення каркаса використовуються дерев'яні бруски, ретельно підігнані і підігнані один до одного, і стінки таких рам за якістю не поступаються подрібненим.

За винятком будинків з такою конструкцією, стіни каркаса зазвичай обмазують глиною і білять, тому вони дуже схожі на стіни монолітних споруд.

Як правило, стінки зрубу, заповнені очеретом, плотами і соломою, обмазуються глиною всередині і зовні, біляться. У деяких регіонах Південного Лісостепу і на півдні України, як це робилося зі звичайним м'ясом з лози, між вертикальними стовпами часто кладуть щільно сплетену тканину.

Однією з найбільш характерних рис українських народних домів є гранична простота і лаконічність тривимірної конфігурації. Ця особливість притаманна не тільки житловим будівлям, а й різним господарським спорудам.

Простота просторової композиції народної архітектури в основному обумовлена простотою композиційного плану забудови і широким використанням місцевих будівельних матеріалів, які вимагають простих дизайнерських рішень і архітектурних форм. Особливістю архітектури українських народних домів також є симетрія об'ємної композиції та асиметричне рішення фасаду.

Симетрія загального обсягу житла відповідає логічному розвитку симетричної композиції плану. Асиметрія фасадного рішення заснована на асиметрії планувальної композиції житла. Тому що в цих випадках створюється найбільш вдала організація житла і допоміжних приміщень.

Вільне і асиметричне розташування окремих архітектурних елементів на фасаді при загальному симетричному обсязі будинку створює особливу простоту використання, інтимність і в той же час естетичну цілісність, притаманну кращим зразкам народного мистецтва.

При будівництві державного житла в певних районах України в більшості випадків можна знайти основні магістральні мотиви, які надають важливе, а іноді і вирішальний вплив на загальне художнє рішення сільського житла.

В одних районах основна увага народних майстрів зосереджена на декоративному оформленні великих площин стін будинку, в інших головне - дозвіл даху, виділення входу в будинок і т. д.

Використання того чи іншого архітектурного мотиву в народних будинках обумовлено кількома причинами, які тісно пов'язані з традиціями та естетичними уявленнями народних архітекторів, що склалися в кожному районі України. Велике значення в цьому аспекті має розташування будинку в садибі і його ставлення до вулиці. Залежно від розташування будинку на території садиби архітектурне рішення того чи іншого фасаду варіюється. У деяких

випадках головним фасадом є той, з якого відкривається вхід в будинок, в той час як інший фасад виходить на вулицю.

Архітектурно-художнє рішення житлових будинків засноване на контрастних пропорціях окремих елементів або деталей, або якихось пропорцій до цілого. Цей принцип, характерний для творчих прийомів народних майстрів, простежується в різних формах, особливо в засобах декоративно-художнього оформлення архітектурних елементів.

Використання контрастних пропорцій окремих елементів або одного з елементів і цілого дозволяє домогтися максимальної виразності архітектурного образу найменшими і найпростішими художніми засобами.

Типовість методу композиції житлових будинків не створює монотонності і шаблонності в архітектурних рішеннях, оскільки в окремих випадках це рішення, поряд із загальним, характерним для конкретного регіону, має індивідуальні особливості, відповідні естетичному смаку їх безпосередніх виконавців. У той же час слід зазначити, що індивідуальні особливості архітектурного рішення відповідають народним художнім традиціям, виробленим колективним досвідом і колективною творчістю, і не суперечать їм не тільки в різних районах, але і в різних селах.

Саме ці особливості народної архітектури створюють умови для розвитку селища в єдиному художньому ансамблі, що становить основу мальовничості цієї будівлі.

Велика кількість лісів і боліт, брак родючих земель і ізольованість від основних шляхів культурних і економічних зв'язків у минулому робили Волинську область найвідсталішою в Україні. Убогість економічних ресурсів Полісся, соціальні репресії і зубожіла присутність працюючих селян створили умови, при яких житлове будівництво людей, здавалося, застигло в своєму розвитку, що зберігся в кінці XIX і навіть на початку XX століття. Багато стародавніх технологій і архаїчні риси сягають корінням в глибину століть.

Основним традиційним будівельним матеріалом в регіоні є дерево, а основною конструктивною технологією, використовуваної тут з давніх пір, є дерев'яний будинок.

Народне будівництво в Північному окрузі відрізняється крайньою простотою і навіть деякою часткою аскетизму архітектурних рішень, в залежності від конструктивних і функціональних вимог народні майстри дуже ретельно застосовували декоративні засоби інтер'єру та екстер'єру. Єдине, що привернуло його увагу, - це завершення фронтонів Західного регіону Полісся, прикрашених скромними елементами глухого різьблення та контурного огранювання, та вікон центрального та Східного регіонів Полісся, прикрашених давніми мотивами традиційного геометричного різьблення по дереву для українського народного декоративно-прикладного мистецтва.

У Західному Поліссі завершення двосхилого даху, прикрашеного контурною нарізкою країв вітрових пластин, що нагадують кінські голови або якихось дивних істот, також вирішено унікальним чином.

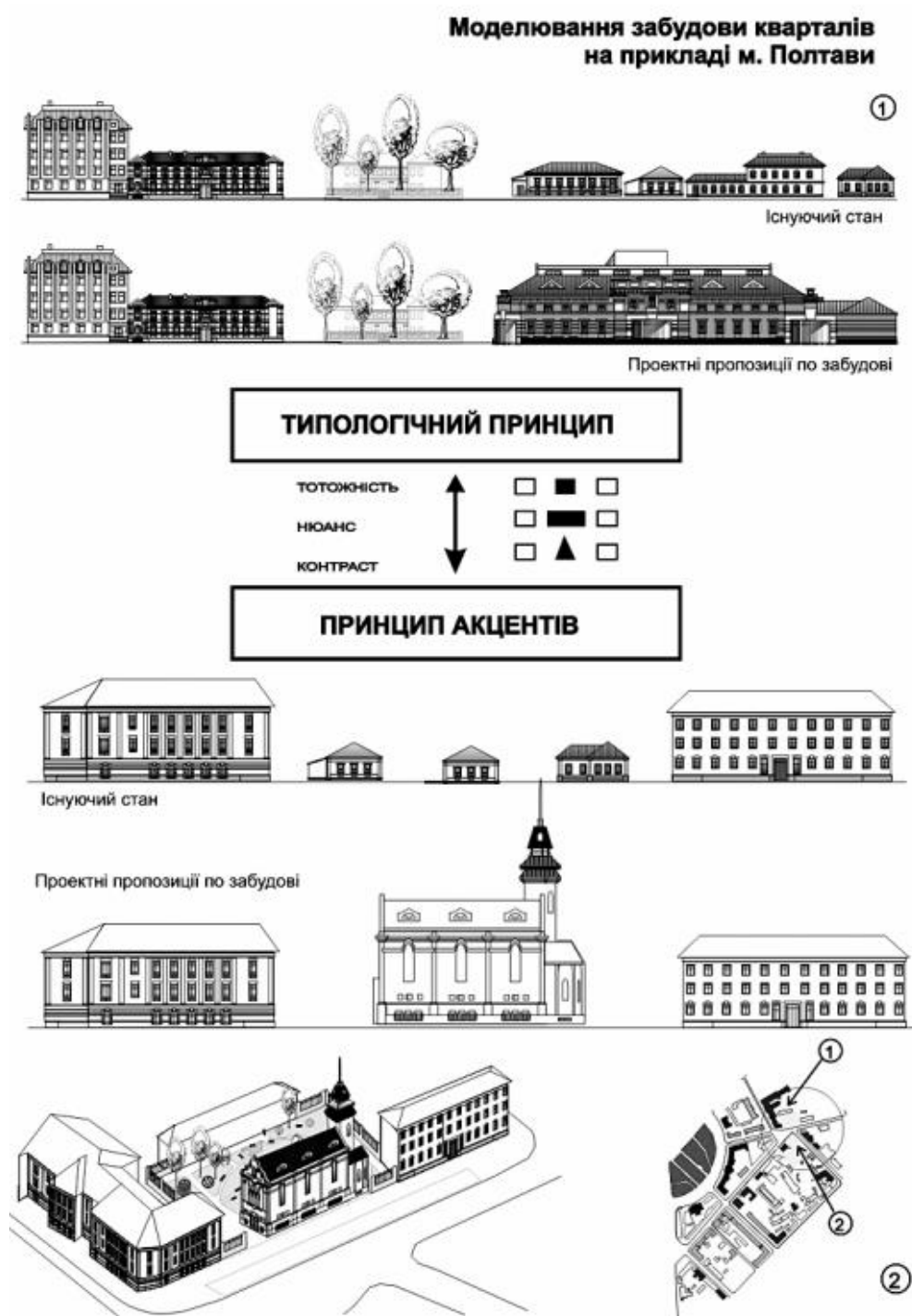
Стіни житла в селі Полісся, як правило, найчастіше побілені, а в деяких районах Північного Полісся мали тільки натуральний колір і текстуру дерева, вирішену у відкритих зрубках. Це стосується тільки стін житлової частини будинку і стін підсобних приміщень (навіс, комора) зруби зі зрубу завжди мають природний колір дерева, це був відмінний досвід.

У різних регіонах Полісся народні доми мають свої особливості у формі дахів (на заході поширені 2 і 4 дахи, на сході поширені тільки 4 дахи), розташуванні вікон фасаду, характер конструктивного оформлення різьблених стін і т.д. рішення архітектурних елементів і деталей.

Інтер'єр Полісся, особливо державного житла на заході, також був дуже скромним і стриманим. Лише в деяких приміщеннях є скульптури, унікальні види меблів, зокрема світильники, на його бічних стінках присутні елементи контурного різання, а характерні рішення можна знайти у вигляді стін, прикрашених обробкою з грубого пластику. Декоративні тканини і особливо вишиті рушники також відігравали важливу роль в інтер'єрі Поліської хати.

2.3. Принципи проектування житла в історичному середовищі

Узагальнюючи результати цього дослідження та існуючих досліджень пропонуються наступні загальні принципи реконструкції композиційної структури міста: принцип структуризації, принцип акцентування, типологічний принцип, принцип субординації, принцип цілісності композиції, принцип диференціації. (Рис. 2.3.1.).

Рис.2.3.1. Загальні принципи реконструкції історичних міст

Всі принципи взаємозалежні і використовуються на всіх рівнях містобудівного планування для реконструкції всіх елементів, з яких складається місто. Принципи субординації та диференціації є також організаційними принципами реконструкції. Дотримання цих принципів під час реконструкції забезпечує перетворення системи міських форм на конститутивну систему.

Принцип субординації впливає з ієрархічної природи міської композиції і визначає ієрархічний підхід у прийнятті рішень щодо реконструкції, від найвищого до найнижчого рівня містобудівного планування. Враховуючи складність і різноманітність міського середовища, в тому числі його морфологічних компонентів, вимоги до його реконструкції визначаються історичною цінністю фрагментів середовища, що належать до міської складової.

Принцип диференціації визначає диференційований підхід при визначенні методів і прийомів реконструкції в залежності від того, яким є компонент. Він визначає диференційовані підходи до визначення методів і прийомів реконструкції залежно від приналежності компонентів до містобудівного рівня, історико-культурної цінності фрагментів середовища, типологічної віднесеності морфологічних типів, їх природної основи, ролі, положення та функціональної приналежності в композиції міста тощо

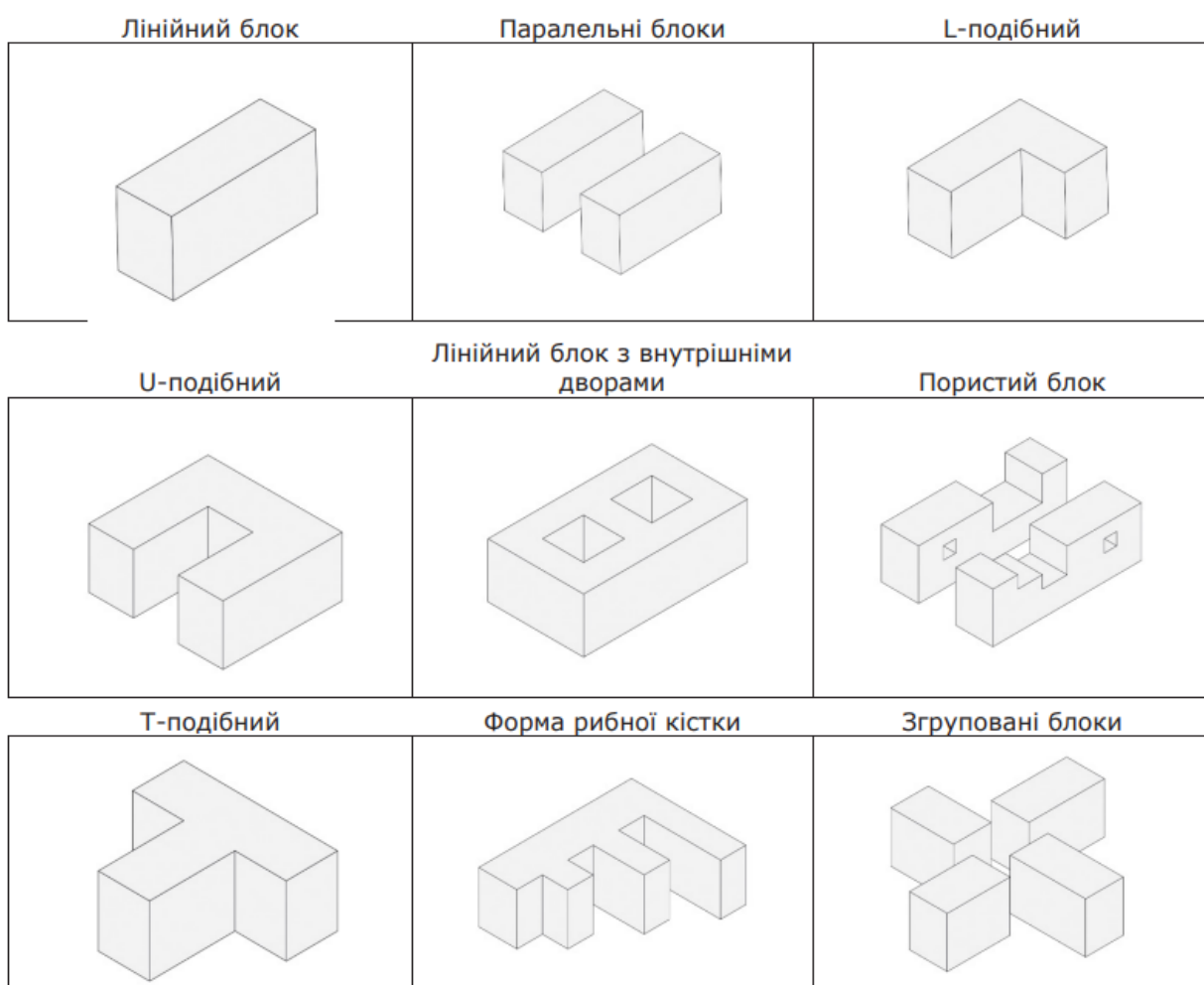
Принципи цілісності включають принцип досягнення пропорційності, принцип ієрархічності композиції, принцип компактності та принцип цілісності архітектурних компонентів.

Принцип досягнення пропорційності - це відтворюваність у частинах цілого характеристики відтворення в частинах характеристик цілого, підпорядкованість частин цілому, єдність візуальної композиції. Об'єкти організовані пропорційно від загального до конкретного. Гармонізація системи міських форм, об'єму і простору забудови, вільного простору та архітектурного простору, пропорційне співвідношення між новою та існуючою забудовою.

Цей принцип також визначає використання пропорцій при реконструкції земель промислового призначення.

Принцип ієрархічної композиції. Закономірність композиції від загального до часткового, закономірність зв'язків між головними і другорядними елементами композиції, наявність декількох нижчих рівнів композиції, характерне співвідношення між акцентованими та звичайними елементами на кожному ієрархічному рівні. Кількість ієрархічних рівнів міської композиції визначає складність і різноманітність містобудівної композиції.

Принцип компактності визначається компактними розмірами компонентів міської морфологічної структури. Візуальна і транспортна доступність компонентів, візуальна єдність композиційного ансамблю, мінімізація транспортних витрат і раціональне розташування компонентів. Визначення меж домінантного впливу шляхом виявлення перспективи, панорами та раціонального розташування(Рис.2.3.2.).

Рис.2.3.2. Типи блокування житлової забудови підвищеної щільності

Принцип різноманітності ґрунтується на складності композиції, різноманітності типів планувальних систем, історичних систем форм, історичних систем, історичних систем форм, морфотипів, різноманітності забудови в межах міста, функціональному розмаїтті міських ансамблів, тематичній новизні просторів і ансамблів

Соціально-демографічні аспекти проектування житла в центрі міста зосереджені, головним чином, на соціально-демографічному складі мешканців(Рис.2.3.3.).

Характеристики ТИП	Орієнтація на контингент споживача	Рекомендація розташування у сформованій забудові	Рекомендовані площі
Квартири покімнатного заселення	Студенти; Молодь та сім'ї без дітей; Працівники компаній у центрі міста.	можливе розташування у найменш вигідних ситуаціях, при неможливості облаштування необхідної прибудинкової інфраструктури	6.5м ² –8 м ² кімната на 1 мешканця 15м ² –20 м ² кімната на 2 мешканців
Міні-квартири	Студенти; Молодь та сім'ї без дітей; Працівники компаній у центрі міста; Експати.	можливе розташування у найменш вигідних ситуаціях, при неможливості облаштування необхідної прибудинкової інфраструктури	Розраховані на одного мешканця 12–22 м ²
Квартири-студії	Молодь та сім'ї без дітей; Працівники компаній у центрі міста; Експати.	розташування у ситуаціях, часткової можливості облаштування необхідної прибудинкової інфраструктури	від 27 м ² на 1 мешканця 27м ² –45 м ² середня площа на практиці
1-2 спальні квартири	Молодь та сім'ї без дітей; Працівники компаній у центрі міста; Експати	розташування у ситуаціях, часткової можливості облаштування необхідної прибудинкової інфраструктури	Приймаються згідно з ДБН 1-кімнатні – 30–40 м ² 2-кімнатні – 48–58 м ²
3-4 спальні квартири	Сім'ї з дітьми	розташування у ситуаціях, із можливістю облаштування рекреаційних територій та необхідних елементів житлового середовища на ділянці.	Приймаються згідно з ДБН 3-кімнатні – 60–70 м ² 4-кімнатні – 74–85 м ²
Пентхауси, Квартири за зразком індивідуального будинку	Працівники компаній у центрі міста; Експати; Сім'ї з дітьми	розташування у ситуаціях, із можливістю облаштування рекреаційних територій та необхідних елементів житлового середовища на ділянці на вигідних ділянках із відсутністю прибудинкових територій пропонується влаштування квартир у верхніх рівнях нежитлових будівель і приватними рекреаційними територіями	Квартири належать до високого класу комфортності, тому пропонується мінімальна розрахункова площа: 40 м ² загальної площі На 1 особу

Рис.2.3.3. Типи житлових одиниць відповідно до споживача

Ця орієнтація має безпосередній вплив на формування функціонально-планувальної структури житлового будинку. Тому необхідно вибрати структуру житлового будинку ще на етапі проектування. Міське житло є більш "спеціалізованим", ніж в інших житлових районах. Це пов'язано з наступними конструктивними особливостями, часто щільне скупчення існуючих будівель,

що призводить до обмеженого вільного простору для проектування, насиченість існуючої забудови різноманітними функціями. Функціональне вдосконалення житла відбувається наступними шляхами:

- Насичення першого рівня будинків різноманітними додатковими функціями;
- Введення в житлову забудову нежитлових будівель для розміщення об'єктів житлового та обслуговуючого призначення;
- Інтеграція суміжних функцій у структуру будівлі. Найчастіше на дахах і терасах;
- Створення рекреаційних зон на дахах і терасах та проектування дитячих ігрових кімнат;
- Зокрема, можна будувати дуже маленькі сімейні дитячі садки. Пральня також є поширеним явищем.

Для малоповерхової житлової забудови підвищеної щільності можна виділити основні характеристики при проектуванні:

- обмеження поверховості;
- створення індивідуальних просторів на природі;
- підвищення щільності забудови;
- встановлення пристроїв енергозбереження;
- забезпечення території озелененням;
- створення естетично-комфортного сприйняття будівлі;
- врахування руху сонця (регулювання інсоляційного режиму);
- створення багатофункціональних зон, використання підвальних приміщень і, де це можливо використання верхніх поверхів існуючих будівель;
- інтеграція деяких суміжних функцій в об'єм будівлі як компенсація відсутності деяких елементів житлового середовища.

Висновки до розділу 2

На формування та розвиток народного житла впливали історичні, соціально-економічні та культурні особливості розвитку окремих регіонів України, політична ситуація, статус поселення, зв'язки та відносини між сусідніми етнічними групами, природно-кліматичні умови, доступність певних будівельних матеріалів, побутовий уклад тощо.

Українське народне житло будувалося протягом століть з постійним вдосконаленням технік і форм відповідно до умов проживання, побуту та естетичних уподобань людей. Будівельний досвід, професійно-технічні навички та художні вміння, що передавалися з покоління в покоління, від майстра до майстра, від батька до сина, створили традицію народної архітектури та будівництва.

Використання певних конструкцій в народному будівництві є одним з основних факторів, що впливають на планувальну організацію, просторову композицію, формування архітектурно-художніх рішень сільських будинків. Особливо важливу роль в цьому відіграє стіна, і її конструктивне рішення багато в чому залежить від будівельних матеріалів, використовуваних при її зведенні.

Використання місцевих матеріалів визначило тип конструкції стін. Так, на півночі, в Карпатах, і в деяких районах Слобожанщини, Полтави, Києва, Поділля стіни виконані зі зрубів, в лісостеповій зоні вони в основному каркасні, а на півдні - в основному монолітні.

Виводячи принципи для проектування житла в історичному середовищі, необхідно зосередити увагу на малоповерхової житлової забудови підвищеної щільності та можна виділити основні характеристики при проектуванні:

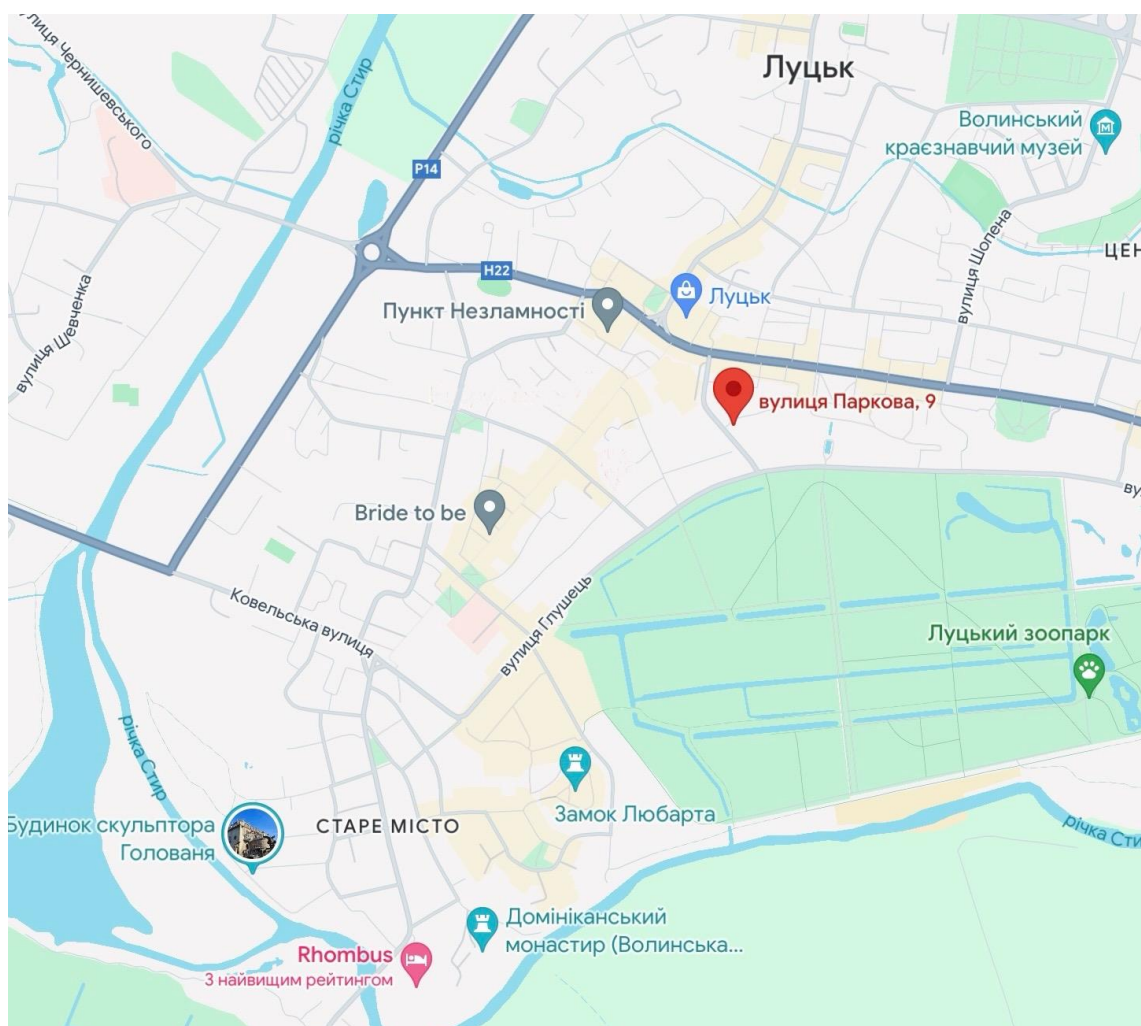
- обмеження поверховості;
- створення індивідуальних просторів на природі;
- підвищення щільності забудови;
- встановлення пристроїв енергозбереження;
- забезпечення території озелененням;

- створення естетично-комфортного сприйняття будівлі;
- врахування руху сонця (регулювання інсоляційного режиму);
- створення багатофункціональних зон, використання підвальних приміщень і, де це можливо використання верхніх поверхів існуючих будівель;
- інтеграція деяких суміжних функцій в об'єм будівлі як компенсація відсутності деяких елементів житлового середовища.

РОЗДІЛ 3. ЗАСОБИ І ПРИЙОМИ ХУДОЖНЬО-ДЕКОРАТИВНОГО ОЗДОБЛЕННЯ ІНТЕР'ЄРУ В ІСТОРИЧНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВОЛИНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1. Вихідні дані та завдання на проектування

Для розробки інтер'єру було обрано житловий будинок на вулиці Паркова 9, в місті Луцьк, Волинська область, Україна. Обраний житловий будинок знаходиться в новому центрі міста, біля парку ім.Лесі Українки. Будівля знаходиться на схилі та нижче рівня дороги. Дім має зміну поверховість, частина з кухнею та головним входом є двоповерховою, в той час як частина з житловими приміщеннями є одноповерховою, але має мансардний поверх. Головний вхід з тамбуром добудований окремо. Загальна площа будівлі

76,4 м².

Рис.3.1.1. Місцезнаходження обраного будинку для розробці інтер'єру

Будинок має 3 кімнати, залу, кухню, та 2 санвузла. Для розробці інтер'єру обрано кухню та майстер-спальню. Завдання на інтер'єр базується на використанні етнічних мотивів, які відіграють важливу роль у народній

творчості. Передбачається сучасний та затишний інтер'єр з етнічними мотивами, як акценти. Природа Волинської області, стає джерелом натхнення для внутрішнього середовища. Використання природних матеріалів, таких як дерево та камінь, може створити відчуття єдності з навколишнім ландшафтом. Лісові мотиви, квіткові композиції та зображення традиційного пейзажу викликають глибокий зв'язок з природою (Рис.3.1.2.).

Рис.3.1.2. План будівлі

3.2. Концепція художньо-декоративного оздоблення інтер'єру

Концепція художньо-декоративного оформлення інтер'єру будинка у Волинській області спрямована на створення гармонійного та функціонального середовища з використанням нейтральної кольорової палітри. Пропонований дизайн враховує традиції і особливості регіону, в якому намагаються поєднуватись елементи національного мистецтва і сучасного дизайну.

Передбачено використовувати природні матеріали, такі як дерево та камінь, зберігаючи при цьому природний вигляд. Нейтральна колірна палітра, що включає бежевий, сірий і білий, створює атмосферу спокою і чистоти.

Передбачаються етнічні мотиви втілені у вишивці та Текстилі, де нейтральні тони використовуються для підкреслення традиційних волинських орнаментів. Меблі виготовлені з натуральних матеріалів і мають прості лінії, які доповнюють загальний дизайн.

Додаючи елементи за допомогою сучасних технологій, таких як розумні інтер'єри, створюється адаптивне середовище для мешканців. Просторова оптимізація та врахування ергономічного аспекту додають функціональності та зручності.

Концепція спрямована на збереження культурної спадщини Волині з використанням сучасного підходу до дизайну та оформлення інтер'єру. Нейтральна колірна гамма створює теплу і комфортну обстановку, а додані художні та декоративні елементи роблять інтер'єр унікальним і помітним, відображаючи багатий культурний контекст Волині, концепція художнього та декоративного оформлення інтер'єру будинку виходить за рамки звичайного дизайну, занурюючись в унікальні аспекти місцевих традицій і мистецтва(Рис.3.2.1.).

Рис.3.2.1. Загальний вигляд спальні

Концепція базується на використанні етнічних мотивів, які відіграють важливу роль у народній творчості. Природа Волинської області, стає джерелом натхнення для внутрішнього середовища. Використання природних матеріалів, таких як дерево та камінь, може створити відчуття єдності з навколишнім ландшафтом. Лісові мотиви, квіткові композиції та зображення традиційного пейзажу викликають глибокий зв'язок з природою.

Колірна палітра, обрана для інтер'єру, досить стримана, та фокусується на нейтральних кольорах природи. Зелений, синій, червоний і помаранчевий

вплетені в декор, надаючи приміщенню вишуканість і колорит кантрі як акценти(Рис.3.2.2.).

Рис.3.2.2. Загальний вигляд кухні

Меблі з дерева, додають інтер'єру вишуканості. Кераміка з волинськими мотивами стане яскравим акцентом у вигляді ваз або декоративних глечиків.

Вишиті тканини підкреслюють важливість художників і ремісників, які продовжують традиції ручної роботи. Штори, гардини та м'які меблі перетворюються на полотна, що розповідають історію культури та теплоти Волині. Для реалізації цієї ідеї були використані новітні технології, останні тенденції та екологічно чисті матеріали.

3.3. Функціонально-технологічне і об'ємно-просторове рішення інтер'єру. Стилiстика, меблі, декор, оздоблювальні матеріали та освітлення інтер'єру приміщення.

Для розробки інтер'єру обрано майстер спальню та кухню. Кімната запроектована для подружжя, авторська концепція дизайну полягає у використанні принципу еко-дизайну з сучасними елементами мінімалізму, та етнічних мотивів Волинської області. Площа спальні 11,7 м². Мінімалістський підхід визначається чистими лініями і відсутністю зайвих деталей, в той час як етнічні мотиви і еко-дизайн надають інтер'єру теплоту і зв'язок з природою.

Меблі виготовляються з натуральних матеріалів, таких як дерево та бамбук, використовуючи мінімалістичні форми. Ліжка невисокої висоти і простих геометричних форм створюють враження легкості і відкритості.

Простір спальні використовується для створення надзвичайно комфортної та ергономічної обстановки. Великі вікна пропускають в кімнату природне світло, підкреслюючи відкритий і яскравий характер інтер'єру.

Декор допоможе підкреслити етнічні мотиви Волинського регіону. Вишивка і текстиль із зображенням традиційного Волинського візерунка

використовуються для створення акцентів на ліжках і стінах. Оздоблювальні матеріали включають природні текстури, такі як дерево та камінь, які додають тепла та затишку. Нейтральні і природні відтінки використовуються для підтримки гармонії і спокою в інтер'єрі(Рис.3.3.1.).

Рис.3.3.1. Загальний вигляд спальні

Освітлення спальні призначене для створення комфортного і атмосферного освітлення. Стельові і настінні світильники з нейтральним світлом допоможуть створити зони освітлення в різних частинах кімнати(Рис.3.3.2.).

Рис.3.3.1. План освітлення спальні

Елементи екодизайну, такі як світильники з натуральних матеріалів і акцентні світильники природних форм, додають естетичних ефектів і взаємодіють із загальним стилем інтер'єру. Простір спальні використовує технологічні інновації, щоб полегшити повсякденне життя. Вбудована розетка і система управління освітленням дозволяють зручно використовувати різні джерела світла або заряджати електронні пристрої.

Меблі містить елементи зонування, в яких виділяється простір для робочих куточків або зон для читання. Мінімалістичні столи і стільці з екологічно чистих матеріалів створюють комфортні умови для роботи або відпочинку.

Ліжко оснащено підйомним механізмом для додаткового зберігання предметів домашнього вжитку, що забезпечує порядок і організацію простору. М'які килими і текстильні елементи створюють в спальні атмосферу затишку і комфортабельності.

Додавання рослин у вигляді зелених гілок або підвісних кашпо створює зв'язок з природою і підтримує еко-дизайн. Квітковий декор додасть інтер'єру свіжості і позитивних емоцій.

Етнічні мотиви виражаються в декоративних подушках, настінній вишивці або килимах з традиційними волинськими візерунками. Ці акценти не тільки прикрашають інтер'єр, але і створюють поєднання сучасності і традицій. Натуральні матеріали, такі як шерсть, льон і дерево, використовуються для виготовлення текстилю та меблів, надаючи інтер'єру теплоту і природну красу(Рис.3.3.3.).

Рис.3.3.3. Загальний вигляд спальні

Це інтер'єрне рішення створює затишне і функціональне середовище для сімейної пари, де мінімалізм переплітається з етнічними елементами і екологічним дизайном. Вважається, що кожен елемент забезпечує комфорт і розслаблення, підкреслюючи його індивідуальність і культурний зв'язок з Волинським регіоном.

Основна кольорова палітра заснована на натуральних відтінках, таких як пастельні та сільські відтінки. Спокійні кольори створюють баланс, сприяють розслабленню і підтримують загальний настрій інтер'єру.

Для інтер'єру кухні використались такі елементи, як інтер'єр кухні в квартирі визначається інтеграцією мінімалізму, етнічних мотивів та екодизайну. Мінімалістський підхід характеризується чистими лініями і простотою форм, етнічні мотиви і екодизайн створюють природний і затишний характер(Рис.3.3.4.).

Рис.3.3.4. Загальний вигляд кухні

У кухонних меблів використовуються прості геометричні форми і чіткі лінії. Кухонний стіл і стільці, виготовлені з екологічно чистих матеріалів,

створюють комфортне місце для прийому їжі. Кухонний простір оптимізовано для ефективного використання.

Оформлення кухні засноване на етнічних мотивах Волині, оскільки в ньому використовуються традиційні візерунки і кольори. Вишивка на текстильних елементах, таких як рушники та штори, служить художнім акцентом. Оздоблювальні матеріали включають дерево, камінь і натуральні волокна.

Освітлення кухні використовується для створення ефективною та комфортної атмосфери. Вбудовані світильники та підвісні світильники забезпечують рівномірне освітлення простору. Використання теплого світла створює затишок(Рис.3.3.5.).

Рис.3.3.5. План освітлення кухні

Кухонні меблі враховує принципи ергономіки і використовує вбудовані технології для підвищення повсякденного комфорту. Наприклад, інтелектуальна побутова техніка або інтегровані системи очищення повітря додають функціональності.

Основними кольорами інтер'єру кухні є нейтральні і природні відтінки, такі як білий, бежевий, коричневий і зелений. Це створює спокійну і природну атмосферу. Дизайн кухні підкреслює екологічність з використанням натуральних матеріалів, таких як дерево і камінь. Екодизайн втілюється у виборі матеріалів і декоративних елементів, які не завдають шкоди навколишньому середовищу.

Зона приготування спроектована з урахуванням ергономіки. Робоча поверхня, виконана зі штучного каменю або натурального дерева, забезпечує практичність і естетичний зовнішній вигляд. Вбудоване обладнання, таке як плита або духовка шафа, допоможе оптимізувати простір(Рис.3.3.6.).

Рис.3.3.6. Загальний вигляд кухні

Використання відкритих полиць з натурального дерева додає інтер'єру елемент легкості і зручності у використанні. Це також допомагає виставляти посуд та прикраси.

У вбудованій системі встановлені роздільні контейнери для сміття, що полегшують сортування і переробку вторинної сировини. Це підкреслює екологічний підхід та практичність у повсякденному житті.

Кухня доповнена натуральними прикрасами у вигляді квіткових горщиків з живими рослинами і травами. Це не тільки додає свіжості і аромату, але і підтримує екологічний дизайн.

В інтер'єрі кухні використовуються сучасні інновації для підвищення зручності і функціональності. Наприклад, сенсорний екран можна використовувати для керування побутовою технікою або "розумними" системами освітлення та контролю температури(Рис.3.3.7.).

Рис.3.3.7. Загальний вигляд кухні

Меблі для зберігання продуктів і посуду спроектована з урахуванням оптимального використання простору і зручності доступу. Вбудовані висувні ящики і шафи забезпечують ефективне рішення для конфігурації кухонного обладнання.

Висновки до розділу 3

Для розробки інтер'єру було обрано житловий будинок на вулиці Паркова 9, в місті Луцьк, Волинська область, Україна. Обраний житловий будинок знаходиться в новому центрі міста, біля парку ім.Лесі Українки. Будівля знаходиться на схилі та нижче рівня дороги. Дім має зміну поверховість, частина з кухнею та головним входом є двоповерховою, в той час як частина з житловим приміщеннями є одноповерховою, але має мансардний

поверх. Головний вхід з тамбуром добудований окремо. Загальна площа будівлі 76,4 м².

Концепція спрямована на збереження культурної спадщини Волині з використанням сучасного підходу до дизайну та оформлення інтер'єру. Нейтральна колірна гамма створює теплу і комфортну обстановку, а додані художні та декоративні елементи роблять інтер'єр унікальним і помітним, відображаючи багатий культурний контекст Волині, концепція художнього та декоративного оформлення інтер'єру будинку виходить за рамки звичайного дизайну, занурюючись в унікальні аспекти місцевих традицій і мистецтва.

Для розробки інтер'єру обрано майстер спальню та кухню. Кімната запроектована для подружжя, авторська концепція дизайну полягає у використанні принципу еко-дизайну з сучасними елементами мінімалізму, та етнічних мотивів Волинської області. Площа спальні 11,7 м². Площа кухні складає 13,65 м². Мінімалістський підхід визначається чистими лініями і відсутністю зайвих деталей, в той час як етнічні мотиви і еко-дизайн надають інтер'єру теплоту і зв'язок з природою. Меблі виготовляються з натуральних матеріалів, таких як дерево та бамбук, використовуючи мінімалістичні форми.

РОЗДІЛ 4. ХУДОЖНЯ РОБОТА

4.1. Аналіз досвіду створення художньої роботи в матеріалі

Олійний живопис стояв біля витоків нашої цивілізації. Найдавніша у світі картина, написана олією, була виявлена в Афганістані у буддійському печерному монастирі. Однак майже на два тисячоліття про олійні фарби було забуто.

Народження олійного живопису у сучасному розумінні пов'язують з ім'ям нідерландського художника Яна ван Ейка (Jan van Eyck), який у 15 столітті відродив давно забутий метод малювання та удосконалив олійні фарби. Саме він став основоположником мистецтва раннього північного Відродження. Завдяки йому живопис маслом стало визнаним, а масляна техніка стала традиційною для Нідерландів, потім для Німеччини, Франції і ще пізніше для Італії.

У своїй простій формі масляна фарба є сумішшю трьох речовин: пігменту, сполучної речовини і розріджувача. Пігмент – це елемент кольору, а сполучна речовина (масло) – це рідкий засіб або носій, який утримує подрібнений пігмент для нанесення на полотно або будь-яку іншу основу, на яку наноситься фарба.

Саме Голландія стала країною-першовідкривачем пейзажу у сучасному нам розумінні. Ця країна, яка з XVII століття почала розвиватися швидкими в порівнянні з іншими європейськими державами темпами, збільшувала потенціал середнього класу. Представники цього класу, які були, зрозуміло, людьми освіченими, начитаними і які прагнуть чогось великого, важливого і цінного, прикрашали стіни своїх квартир та будинків різними предметами живопису. У тому числі, дозволяючи собі похвалитися перед своїми друзями та рідними чудовими краєвидами на найкращі місця Європи та Сходу, який саме у цей період часу починає активно освоюватись та вивчатись.

Як самостійний напрямок пейзаж сформувався понад 600 років тому – це один із найраніших жанрів образотворчого мистецтва. Більше того, художники на той час навіть не підозрювали, що малюють у цьому стилі. Одну природу, без присутності інших елементів, малювати було нецікаво. Тому найчастіше краєвид служив лише тлом для зображення епічних битв. Так тривало досить довго. Красу природи як окремого елемента картини помітили набагато пізніше.

Тільки в середині 16 століття художники того часу змогли вивчити перспективу детальніше. З винаходом техніки олійного живопису колірне рішення перестало бути головним питанням, яке стояло перед художниками. Тепер геометрія перспективи вийшла першому плані. Архітектурні деталі стали набагато меншими, а зображення ландшафтів – більше. Ця система зображення перспективи належить італійським художникам, проте був жодної країни, у якій майстри не перейняли такий спосіб малювання.

Після цього популярними стали пейзажі, в яких дотримано правил перспективи. Решта картин дуже швидко відійшли на другий план і перестали бути затребуваними. Виходить, пейзаж – один із найпрофесійніших напрямів образотворчого мистецтва.

Приблизно в 18 столітті майстри жанру краєвид олією почали малювати природу з натури, що виходило дуже успішно. Картини того часу вкрай переконливо передають усі деталі природи. Саме через це стрімко просунувся жанр імпресіонізму. Майстри, стоячи або сидячи просто неба в спробах намалювати пейзаж, могли закарбувати на полотні власні емоції, враження, переживання, які могли раптово навіяти через близькість з природою.

Пейзаж олією був популярним у всьому світі серед туристів. Художники писали міні-картини, схожі на листівки, які із задоволенням купували люди, які бажають привести іноземні сувеніри та назавжди зберегти в душі пам'ять про відвідані місця. Майстри мали непоганий заробіток із цієї справи, але для цього важливим був один нюанс – жити треба було у туристичному місті, а така можливість була не у всіх.

Жанр помітно просунувся завдяки англійцям, а точніше, їхньому сильному захопленню садово-парковим дизайном. Малювати краєвид хотіли всі. Було створено багато курсів та шкіл, за яких усі бажаючі могли опанувати цю техніку малювання. Звичайно, виходило не у кожного, а лише у тих, хто має художні здібності, зате такий рух помітно просунув краєвид у всесвітнє мистецтво.

Проблеми пейзажу олією полягали в тому, що було досить складно продати такі картини. Це дорогий на той час матеріал, який автоматично підвищував вартість готового твору. Картини аквареллю якийсь проміжок часу були популярнішими саме через їхню невисоку ціну, а ось масло завжди цінувалося вище. Коли достаток людей був не дуже високим, вони не могли собі дозволити купувати якісні твори.

Імпресіоністи, які завдячують пейзажу зародженням їх улюбленого жанру, всіляко намагалися просувати його. Вони представили напрямок як джерело стилістичних нововведень. З цього моменту пейзаж ставав дедалі легшим, стрімкішим і мінливим.

Пейзаж олією досить різноманітний та мінливий. Не проходить і місяця щоразу, коли з'являються будь-які нововведення чи відкриття. Мабуть, це один із найстрімкіших жанрів образотворчого мистецтва.

Цікаво, що зимовий пейзаж олією і в давнину, і в світі рідко виконується з використанням білої фарби. Художники використовують сірі або блакитні кольори, використовуючи білий лише для відтінків. Із чим це пов'язано, невідомо. Можливо, професійні художники вбачають власний підтекст у тому, що зображують на полотні, тому користуються фарбами, виходячи зі своїх власних міркувань.

Також цікаво, що найбільше копій створюється з відомих картин у стилі пейзажу олією. Копії відомих творів купують для прикраси власного житла чи затишного закладу. Звичайно, це не оригінал, проте часом майстри працюють настільки професійно, що відмінностей майже немає. Чому саме пейзаж олією став об'єктом для створення численних копій, поки що неясно.

Українські художники не просто не поступаються майстрам з інших країн світу у пейзажному жанрі, а й часто перевершують їх. Вони зображують не просто природу, а вкладають у свої твори власні переживання, які може «прочитати» навіть непрофесіонал.

Улюблений жанр художника Сергія Декалюка – краєвид олією. На своїх полотнах він зображує власне розуміння та бачення дійсності. У його арсеналі не знайти звичайних картин та природи, якою бачимо її ми. Сергій заглядає глибше, бачить ширше та проектує це на полотно, що й привертає увагу до його робіт.

Картини художника Ігоря Мельника є взірцем постійного творчого пошуку та розкриття потенціалу різних технік. Він любить експресіонізм, і досяг у цьому напрямі чималих успіхів. У його роботах – складна візуальна поліфонія, яку здатні оцінити лише професійні колеги та критики.

Духовна наповненість та професіоналізм картин Віктора Іваніва красномовно кричать про те, що майстер має чималий досвід у образотворчому мистецтві. При цьому митець не ставить собі за мету слідувати професійним настановам. Він малює серцем і це помітно.

Художниця Інна Пантелемонова малює у різних жанрах, але пейзаж олією є одним із її улюблених напрямків. В основі картин Інни – власний сюжет. Тобто вона не просто малює природу, яка приходить у її голову. Вона старанно продумує сюжет і лише потім зображує його на полотні.

Наталія Герасименко відома тим, що її картини легко впізнати. У них присутній її власний почерк – якась внутрішня розкутість та розкутість. Вона вільно імпровізує, прислухається до своєї інтуїції та не боїться відступати від загальноприйнятих канонів.

Художник Сергій Капран пише свої картини у реалістичному стилі. Його улюблена тема – краєвиди Слобожанщини, та на Всеукраїнському конкурсі «Слобожанський Спас» він заслужено посів призове місце.

4.2. Концепція художньої роботи

За головну ідею художньої роботи було обрано пейзаж Волинської області. Пейзаж демонструє звичайне маленьке місто на Волині. На пейзажі зображено ріку Сапалаївка — річка в Луцьку та Луцькому районі Волинської області, права притока Стиру та заміські будинки. На першому плані знаходяться зелені кущі, на другому річка Сапалаївка та на третьому плані знаходяться заміські будинки.

Рис.4.2.1. Фотографія концепції художньої роботи

На художню роботу було обрано саме цей пейзаж тому що він відображає класичний приклад пейзажу Волинської області. Такий пейзаж людина може побачити в будь-якому кутку Волині. Пейзаж несе в собі відчуття розміреного ритму життя, спокою та затишку рідного дома. В художній роботі зібрані всі головні традиції та принципи історичного середовища Волинської області.

Головне завдання художньої роботи це бажання відтворити витончену гармонію між природою та культурним оточенням.

На задньому плані можна розглядати традиційні села, де теплі відтінки зелені грайливо переходять у колірну гаму полів. Відзеркалення водойми у плоскості створює ефектний контраст, виокремлюючи красу водних ландшафтів.

Традиційні замиські будинки вписані в образ, підкреслюючи взаємодію традиції та природи. Концепція пейзажу Волинської області спрямована на відтворення краси місцевості та вираження в ній духу історії та природного спокою, перетинаючи традиційні теми з сучасною естетикою. В художній роботі пейзажу Волинської області, фокус ставиться на взаємодії природного та культурного середовища.

Чуттєвий перехід від світла до тіні відображає динаміку часу, а відзеркалення на поверхні річки створює відчуття спокою та гармонії. Колорит пейзажу виражає глибокі зв'язки між історією та природою, створюючи враження, що час відчувається в кожному камінчику, дереві та будинку.

Ця художня робота не лише зображення природи, але і своєрідна мантия, яка огортає історію та культурний спадок Волині, намагаючись передати враження від її унікальної краси та неповторності.

4.3. Засоби, прийом, композиційне рішення художньої роботи в матеріалі

На пейзажі зображено ріку Сапалаївка — річка в Луцьку та Луцькому районі Волинської області, права притока Стиру та замиські будинки. На першому плані знаходяться зелені кущі, на другому річка Сапалаївка та на третьому плані знаходяться замиські будинки(Рис.4.3.1.).

Рис.4.3.1. Моя художня робота

Пейзаж відображає початок осені, тому на художній роботі присутне багато зелених відтінків, але також прослідковуються оранжеві відтінки. Художня робота виконана маслом у техніці лесировка. Лесировка - це

стандартна техніка нанесення фарб тонким шаром поверх основного кольору, в результаті чого виходять глибокі переливчасті кольори. Фарби для лесування потрібні спеціальні – напівпрозорі.

У художній роботі використовуються різноманітні засоби та прийоми для створення виразного образу:

Колірна гама:

- Використання теплих осінніх та земляних тонів для передачі природної палітри регіону.
- Контрастні кольори віддзеркалення на воді та відтінки освітлення дерев створюють динаміку в картині.
- Легке накладання мастихіну для створення м'яких переходів між кольорами та створення атмосфери.

Композиційне рішення:

- Використання гармонійної композиції для забезпечення балансу та стабільності.
- Розташування важливих елементів, таких як приміські будинки та річка, в ключових точках, щоб привертати увагу.

Гра світла та тіні:

- Виділення світлових плям на деревах та старовинних будівлях для створення враження сонячного світла.
- Використання тіней для підкреслення форм та глибини ландшафту.
- Заплановане розташування об'єктів у різних площинах для збільшення реалістичності та різноманітності композиції.
- Використання змішаних текстур та напрямків мазків, щоб створити відчуття руху в листях дерев та воді річки.
- Розташування елементів, які вказують на рух чи діяльність.

Сценарій світла:

- Ретельно вибране розташування джерела світла для створення виразного світлового ефекту та відтінків.
- Гра світла і тіні в різних частинах пейзажу для виокремлення ключових елементів та створення настрою.
- Поглиблення перспективи за допомогою атмосферної перспективи, де далекі об'єкти стають менш насиченими та більш блідими.

Акценти та точки фокусу:

- Виділення основних точок інтересу, таких як церква чи струмок, за допомогою більш насичених кольорів та деталізації.
- Створення контрасту за допомогою світлових або кольорових акцентів, які привертають увагу глядача.
- Розташування об'єктів так, щоб створити гармонійний баланс між різними елементами пейзажу.

Специфічні деталі культурного спадку:

- Включення унікальних елементів архітектури, які характеризують культурний спадок Волині.
- Передача сезонності за допомогою характерних елементів.
- Використання теплих, приглушених тонів для створення атмосфери тепла та затишку.

Висновки до розділу 4

Народження олійного живопису у сучасному розумінні пов'язують з ім'ям нідерландського художника Яна ван Ейка (Jan van Eyck), який у 15 столітті віродив давно забутий метод малювання та удосконалив олійні фарби.

Основними перевагами масляних фарб є їхня гнучкість і глибина кольору. Їх можна наносити різними способами, від тонких лісувань, розбавлених

скипидаром, до густих щільних імпасто. Завдяки тому, що фарба повільно сохне, художник може працювати з нею набагато довше, ніж з іншими видами фарб. Це дає більше можливостей для змішування та нашарування. Олії також дозволяють художнику створювати більш насичені кольори, а також широкий діапазон тональних переходів та відтінків. Фактично, масляні фарби не змінюються після висихання, і можна отримати як непрозорі, так і прозорі ефекти, а також матові та глянцеві покриття.

За головну ідею художньої роботи було обрано пейзаж Волинської області. Пейзаж демонструє звичайне маленьке місто на Волині. На пейзажі зображено ріку Сапалаївка — річка в Луцьку та Луцькому районі Волинської області, права притока Стиру та заміські будинки. На першому плані знаходяться зелені кущі, на другому річка Сапалаївка та на третьому плані знаходяться заміські будинки.

Концепція пейзажу Волинської області спрямована на відтворення краси місцевості та вираження в ній духу історії та природного спокою, перетинаючи традиційні теми з сучасною естетикою. В художній роботі пейзажу Волинської області, фокус ставиться на взаємодії природного та культурного середовища.

Пейзаж відображає початок осені, тому на художній роботі присутне багато зелених відтінків, але також прослідковуються оранжеві відтінки. Художня робота виконана маслом у техніці лесировка. У художній роботі використовуються різноманітні засоби та прийоми для створення виразного образу: колірна гама, композиційне рішення, гра світла та тіні, сценарії світла, акценти та точки фокусу, специфічні деталі культурного спадку, сезонна динаміка, тонова палітра.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження виявлено, що розвиток українського мистецтва має давню історію. Перші історичні пам'ятки, пов'язані з Україною, датуються періодом елліністичної колонізації української території. Історичний процес розвитку українського мистецтва фактично слід починати від заснування України. Хоча український народ жив спільним життям з Європою, на українське мистецтво і культуру вплинули українська духовність, українська індивідуальність та історичні події.

Проаналізовано що історія Волинської області на території сучасної України значною мірою відображає загальну історію України. Волинь є одним з найдавніших історичних регіонів на території України і її історія насичена подіями різних періодів. Ось деякі важливі події в історії Волинської області:

- Давнина: Територія Волині була заселена з давніх часів. Сліди археологічних розкопок свідчать, що тут існували різні культури, в тому числі давньослов'янське князівство.
- Волинь входила до складу Київської Русі і її історія пов'язана з розквітом і занепадом цієї середньовічної держави.
- Литовсько-руський період: У 14-15 столітті Волинь перейшла під контроль Великого князівства Литовського і стала частиною Литовсько-Руської держави.

- Польське панування: З кінця 16-го до середини 17-го століття Волинь входила до складу Польського королівства. У цей період вона зазнала значних культурних та релігійних впливів.
- Поділ Польщі Внаслідок поділу Польщі у 17 столітті Волинь перейшла під контроль Російської імперії. Вона залишалася у складі Росії до кінця Першої світової війни.
- Міжвоєнний період: Після Першої світової війни та Жовтневої революції Волинь увійшла до складу Української Народної Республіки, а згодом - до Союзу Радянських Соціалістичних Республік.
- Друга світова війна: Під час Другої світової війни Волинь була ареною запеклих боїв. Тут відбулося багато партизанських боїв проти нацистської окупації.
- Повоєнний період: Після війни Волинь увійшла до складу Української РСР у складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік, а з 1991 року - до складу Незалежної Держави Україна.

Виявлено що, історія Волинської області свідчить про багатий культурний та історичний досвід регіону. Як наслідок, Волинська область багата на архітектурні та мистецькі пам'ятки різних періодів. До Державного реєстру занесено 495 пам'яток архітектури та містобудування (200 - національного значення), 149 пам'яток археології (16 - національного значення), 1282 пам'ятки історії (сім - національного значення) та 35 пам'яток мистецтва (одна - національного значення).

Зроблено висновки що, на формування та розвиток народного житла впливали історичні, соціально-економічні та культурні особливості розвитку окремих регіонів України, політична ситуація, статус поселення, зв'язки та відносини між сусідніми етнічними групами, природно-кліматичні умови, доступність певних будівельних матеріалів, побутовий уклад тощо.

Також досліджено що українське народне житло будувалося протягом століть з постійним вдосконаленням технік і форм відповідно до умов

проживання, побуту та естетичних уподобань людей. Будівельний досвід, професійно-технічні навички та художні вміння, що передавалися з покоління в покоління, від майстра до майстра, від батька до сина, створили традицію народної архітектури та будівництва.

Досліджено що використання певних конструкцій в народному будівництві є одним з основних факторів, що впливають на планувальну організацію, просторову композицію, формування архітектурно-художніх рішень сільських будинків. Особливо важливу роль в цьому відіграє стіна, і її конструктивне рішення багато в чому залежить від будівельних матеріалів, використовуваних при її зведенні.

А також що використання місцевих матеріалів визначило тип конструкції стін. Так, на півночі, в Карпатах, і в деяких районах Слобожанщини, Полтави, Києва, Поділля стіни виконані зі зрубів, в лісостеповій зоні вони в основному каркасні, а на півдні - в основному монолітні.

Виведені принципи для проектування житла в історичному середовищі, необхідно зосередити увагу на малоповерхової житлової забудови підвищеної щільності та можна виділити основні характеристики при проектуванні:

- обмеження поверховості;
- створення індивідуальних просторів на природі;
- підвищення щільності забудови;
- встановлення пристроїв енергозбереження;
- забезпечення території озелененням;
- створення естетично-комфортного сприйняття будівлі;
- врахування руху сонця (регулювання інсоляційного режиму);
- створення багатофункціональних зон, використання підвальних приміщень і, де це можливо використання верхніх поверхів існуючих будівель;
- інтеграція деяких суміжних функцій в об'єм будівлі як компенсація відсутності деяких елементів житлового середовища.

Для розробки інтер'єру було обрано житловий будинок на вулиці Паркова 9, в місті Луцьк, Волинська область, Україна. Обраний житловий будинок знаходиться в новому центрі міста, біля парку ім.Лесі Українки. Будівля знаходиться на схилі та нижче рівня дороги. Дім має зміну поверховість, частина з кухнею та головним входом є двоповерховою, в той час як частина з житловим приміщеннями є одноповерховою, але має мансардний поверх. Головний вхід з тамбуром добудований окремо. Загальна площа будівлі 76,4 м².

Концепція спрямована на збереження культурної спадщини Волині з використанням сучасного підходу до дизайну та оформлення інтер'єру. Нейтральна колірна гамма створює теплу і комфортну обстановку, а додані художні та декоративні елементи роблять інтер'єр унікальним і помітним, відображаючи багатий культурний контекст Волині, концепція художнього та декоративного оформлення інтер'єру будинку виходить за рамки звичайного дизайну, занурюючись в унікальні аспекти місцевих традицій і мистецтва.

Для розробки інтер'єру обрано майстер спальню та кухню. Кімната запроектована для подружжя, авторська концепція дизайну полягає у використанні принципу еко-дизайну з сучасними елементами мінімалізму, та етнічних мотивів Волинської області. Площа спальні 11,7 м². Площа кухні складає 13,65 м². Мінімалістський підхід визначається чистими лініями і відсутністю зайвих деталей, в той час як етнічні мотиви і еко-дизайн надають інтер'єру теплоту і зв'язок з природою. Меблі виготовляються з натуральних матеріалів, таких як дерево та бамбук, використовуючи мінімалістичні форми.

В ході дослідження виявлено що, народження олійного живопису у сучасному розумінні пов'язують з ім'ям нідерландського художника Яна ван Ейка (Jan van Eyck), який у 15 столітті відродив давно забутий метод малювання та удосконалив олійні фарби.

Основними перевагами масляних фарб є їхня гнучкість і глибина кольору. Їх можна наносити різними способами, від тонких лісувань, розбавлених скипидаром, до густих щільних імпастро. Завдяки тому, що фарба повільно

сохне, художник може працювати з нею набагато довше, ніж з іншими видами фарб. Це дає більше можливостей для змішування та нашарування. Олії також дозволяють художнику створювати більш насичені кольори, а також широкий діапазон тональних переходів та відтінків. Фактично, масляні фарби не змінюються після висихання, і можна отримати як непрозорі, так і прозорі ефекти, а також матові та глянцеві покриття.

За головну ідею художньої роботи було обрано пейзаж Волинської області. Пейзаж демонструє звичайне маленьке місто на Волині. На пейзажі зображено ріку Сапалаївка — річка в Луцьку та Луцькому районі Волинської області, права притока Стиру та заміські будинки. На першому плані знаходяться зелені кущі, на другому річка Сапалаївка та на третьому плані знаходяться заміські будинки.

Концепція пейзажу Волинської області спрямована на відтворення краси місцевості та вираження в ній духу історії та природного спокою, перетинаючи традиційні теми з сучасною естетикою. В художній роботі пейзажу Волинської області, фокус ставиться на взаємодії природного та культурного середовища.

Пейзаж відображає початок осені, тому на художній роботі присутне багато зелених відтінків, але також прослідковуються оранжеві відтінки. Художня робота виконана маслом у техніці лєсировка. У художній роботі використовуються різноманітні засоби та прийоми для створення виразного образу: колірна гама, композиційне рішення, гра світла та тіні, сценарії світла, акценти та точки фокусу, специфічні деталі культурного спадку, сезонна динаміка, тонова палітра.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Авдєєва М.С. Національні традиції в архітектурі модерну Києва /М.С. Авдєєва// Сучасні проблеми архітектури та містобудування: наук.-техн. збірник / Відпов. ред. М.М. Дьомін. – К.: КНУБА, 2016. – Вип. 46.–С 22-28.
2. Авдєєва М.С. Синтез мистецтв в архітектурі минулого /М.С. Авдєєва// Проблеми розвитку міського середовища: Наук.-техн. збірник.–К.: « ЦП КОМПРИНТ», 2019. – Вип. 1 (22).– С 3-15.
3. Александрович В. Українське малярство XIII-XV ст.- Львів,1995. - 197 с,
4. Бондаренко Г.В.Історичне краєзнавство Волинської області (1939-2019 роки).-Луцьк.2021...-533с.
5. Бондаренко Г., Гаврилюк О. , Дмитренко А. та ін.. Західне Полісся : історія та культура.-Луцьк,2012.-778с.
6. Синтез мистецтв: Навч. посібник/ Чернявський В. Г., Кузнецова І.О., Кара-Васильєва Т.В., Чегусова З.А – К.: НАУ, 2012. – 320 с.: іл
7. Культурне життя в Україні. Західні землі. Т. 1.: 1939–1953 : документи і матеріали / упоряд. Т. Галайчак [та ін.]. – К. : Наук. думка, 1995. – 747 с.

8. Березіна І. В. Архітектурна спадщина України у творчості Наполеона Орди: іконографія та принципи використання. – Кам'янець-Подільський: «Аксіома», 2009. – 152 с.
9. Бондаренко Г.В. Історичне краєзнавство Волинської області (1939-2019 роки). - Луцьк. 2021. - 533с.
10. Вовк Хв. Етнографічні особливості українського народу // Хв. Вовк. Студії з української етнографії та антропології. – К.: Мистецтво, 1995. – С. 39–218
11. Жолтовський П. Розвиток національних рис в українському мистецтві (Друга пол. XVI- перша пол. XVII століття. Живопис.)//Нариси з історії українського мистецтва. - К., 1966,- С. 64.
12. Жолтовський П. Художнє життя на Україні в XVI-XVIII ст. - К., 1983-178с.
13. Історія Волині. Відп.ред.О.Г.Михайлюк.-Львів,Вища школа,1988.-238с.
14. Історія Волині. Науковий редактор І.Ворончук.-Київ-Харків.-2021.-383 с.
15. Історія українського мистецтва: В 6 т./АН УРСР. Головна ред. Української радянської енциклопедії. - К., 1967. — Т. 2: Мистецтво XIV-перш. пол. XVI ст.-274с.
16. Католицизм на Волині в контексті суспільних відносин на поч. XX ст. / А. Ю. Куцик, В. М. Шостак // Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів та молодих науковців «Культура у фокусі наукових парадигм : концептуальні рефлексії та виклики сьогодення» - Донецьк, ДонНУ. – 2014. - Вип. 1. – С. 189-191.
17. Костомаров М. Слов'янська міфологія//Хроніка 2000. -Випуск 1. - К., 1992. -С 34-35.
- 18.. Кучинко М., Кучинко З., Златогорський О. Історія культури Волині давнього та середньовічного часу.-Луцьк,2013.-216с.
19. Логвин Г. Н. Українсько-польські мистецькі зв'язки XIV-XVI ст. // Українське мистецтво в міжнародних зв'язках. - Київ, 1983. - С 23-27.

20. Логвин Г., Міляєва Л., Свенціцька В. Український середньовічний живопис. -К.: Мистецтво, 1976.-26 с
- 21.Данилюк А. Замкнуті двори на Поліссі // Народна творчість та етнографія.– 1975.– № 4.– С. 102–103.
- 22.Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури: Монографія. – Харків: ХДАДМ; Колорит, 2005. – 244 с.;
- 23.Козак Д. Етнокультурна історія Волині (I ст. до н. е. – IV ст. н. е.) – К., 1991.
- 24.Косміна Т.В. Сільське житло Поділля (кінець XIX–XX ст.): історико-етнографічне дослідження.– К.: Наук. думка, 1980.– 190 с.
- 25.Макарчук С. Історико-етнографічні райони України: Навч. посібн. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка, 2012.– 352 с., 3 іл. – С. 44.
- 26.М. Кучинко, З. Кучинко, О. Златогорський К. 95 Історія культури Волині давнього та середньовічного часів: [навчальний посібник] Луцьк, «Волинські старожитності», 2012, – 225 с
- 27.Могитич І.Р. Типи та розвиток будівель селянського двору // Народна архітектура Українських Карпат XV–XX ст.– К.: Наукова думка, 1987.– С. 29–68.
28. Радович Р. Особливості замкнутих дворів на Львівщині та проблема їх збереження // Українська національна культура і проблеми її розвитку: Тези доповідей наукової конференції.– Львів, 1989.– С. 42.
- 29.Михайлова Р. Художня культура Галицько-Волинської Русі. – К: Слово, 2007.
- 30.Кучинко М.М., Кучинко З.М., Златогорський О.Є. Історія культури Волині давнього та середньовічного часів: Навчальний посібник. - Луцьк: «Волинські старожитності», 2012. - 225 с
- 31.Кристопчук М. Синтез технік монументального мистецтва в храмовій архітектурі : навч. посібник / упоряд. В. Бадяк ; МОН України, Львів. акад. мистецтв. Львів НТШ, 2002. 252 с.

- 32.Залізняк Л.Нариси стародавньої історії України. – К., 1994.
- 33.Златогорський О. Юзеф Крашевський про мисливство: реальність і символіка тематики //Проблеми славістики. – Луцьк, 2002. – Ч. 2-3. – С. 9-12.
- 34.Златогорський О., Охріменко Г., Скляренко Н. Сакральні вироби та прикраси раннього середньовіччя та давньоруського часу на території Волинської області // Нариси культури давньої Волині. – Луцьк, 2006. – С. 525-535.
- 35.Козак Д. Етнокультурна історія Волині (I ст. до н. е. – IV ст. н. е.) – К., 1991.
- 36.Конопля В. Старожитності Волині. – Львів, 1997.
37. Кучинко М., Кучинко З. Давні та середньовічні скарби Волині, - Луцьк, 2007.
38. Кучинко М., Охріменко Г., Савицький В. Культура Волині та Волинського Полісся княжої доби. – Луцьк, 2008.
- 39.Кучинко М., Златогорський О. Пам'ятки археології Луцького району Волинської області. – Луцьк, 2010
- 40.Старовинні пам'ятки Волині. Автор: Цинкаловський О. Опубліковано: Торонто, 1975. Сторінок: 124 с. Видавництво: Накладом Товариства “Волинь” у Торонті
- 41.Фіголь М. П.Мистецтво стародавнього Галича / Михайло Фіголь ; ред., упоряд. іл. Ю. Іванченко. – Київ: Мистецтво, 1997. – 222, с.
- 42.Історія українського мистецтва : у 6-х томах / Академія наук УРСР, Головна редакція Української радянської енциклопедії; Голов. ред. кол.: М. П. Бажан (голов. ред.) та ін.
- 43.Т. 1 Мистецтво з найдавніших часів до епохи Київської Русі / ред. 1-го тому Ю. С. Асєєв (відп. ред.), В. Й. Довженок, М. С. Коломієць. - 1966. - 455 с.
- 44.Трегубов К. Ю., Макуха О. В. Історія мистецтв : навч. посіб. Полтава : ПолтНТУ, 2015. 151 с.

45. Тарас Я. Українська сакральна дерев'яна архітектура : словник-довідник. Львів : ІН НАНУ, 2006. 584 с.
46. Тарас Я. Сакральна дерев'яна архітектура українців Карпат: культурно-традиційний аспект. Львів : ІН НАНУ, 2007. 640 с.
47. Прибега Л. В. Традиційні дерев'яні храми України: типологічний аспект. Мистецькі обрії. Київ : НАМУ, 2005. Вип. 7. С. 268–281.
48. Прибега Л. В. Дерев'яні храми українських Карпат. Київ : Техніка, 2007. 168 с.
49. Прибега Л. Дерев'яні церкви України. Київ : Мистецтво, 2020. 192 с.
50. Тимофієнко В.І. Архітектура і монументальне мистецтво. Терміни та поняття / В.І. Тимофієнко. – К.: Академія мистецтв України, 2002. – 378 с.
51. Фартинг С. Історія мистецтва від найдавніших часів до сьогодення. Харків : Vivat, 2019. 576 с.
52. Шостак В.М. Соціокультурні особливості українського менталітету : вплив Заходу і Сходу. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.-Серія : Філософські науки. №11(384)-Луцьк: Вежа-Друк, 2018.-С.85-90.
53. Шостак В.М. Луцьк–місто культури і творчості. Актуальні проблеми розвитку культури, мистецтва та освіти. Збірник матеріалів. Наукові читання.-Луцьк, 2020.-С.102-104.
54. Шостак В. М. Культура Волині: методичні рекомендації до курсу / В. М. Шостак.-Луцьк : ВНУ ім. Лесі Українки , 2021. – 35 с.
55. Чепелик В.В. Український архітектурний модерн /упорядник З. в. Мойсеєнко- Чепелик . . – К.: КНУБА, 2000. – 378 с.
56. Радович Р. Господарські будівлі двору волинян II-ї пол. XIX–першої пол. XX ст. (за матеріалами рівненської частини етнографічної Волині) // Архітектурна спадщина Волині: зб. наук. праць.– Рівне: ПП ДМ, 2012.– Вип. 3.– С. 212–218.
57. Роготченко О. Сьогоднішнє мистецтво здалеку й зблизька // Українське мистецтво. 2003. №1. С. 54-55

58. Ровенчак І. Динаміка історико-географічної межі Волині з Галичиною в XIII–XX ст. // *Минуле і сучасне Волині: Тези доповідей та повідомлень II Волинської історико-краєзнавчої конференції 26–28 травня 1988 р.)* – Луцьк, 1988. – Ч. 1. – С. 135–137.
59. Свирида Р. Особливості планування садиб на південному Поліссі та Волині в період XIX – початку XX ст. // *АСВ: зб. наук. праць.* – Рівне: ПП ДМ, 2012. – Вип. 3. – С. 219–222.
60. Трошкіна О.А. Семантика представницької архітектури / Монографія. – К: «ЦП КОМПРИНТ», 2011. – 170 с.
61. Черкес Б. С. Національна ідентичність в архітектурі міста : монографія. Львів : Вид-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. 268 с.
62. Таранушенко С. А. Знищені шедеври української дерев'яної сакральної архітектури / передм. В. В. Вечерський ; упоряд. О. О. Савчук. Харків : Вид. Савчук О. О., 2021. 224 с.
63. Юрченко П. Г. Дерев'яна архітектура України. Київ : Будівельник, 1970. 192 с.
64. Логвин Г. Н. Дерев'яна архітектура України. Нариси історії архітектури Української РСР. Київ : Держбудвидав, 1957. С. 200–231.
65. Могитич І. Р. Дерев'яні храми та дзвіниці. Історія української архітектури. Київ : Техніка, 2003. С. 379–386.

